

Äldrepolitik

Sammanfattning

I betänkandet behandlas ca 140 motionsyrkanden från den allmänna motions-tiden 2003 och fyra motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2002.

Ett enigt utskott anser att det behövs en kraftfull utveckling av olika former för avlastning, stöd och utbildning till närstående. Regeringen bör därför snarast återkomma till riksdagen dels med en redovisning i anledning av ett tidigare tillkännagivande om att göra en analys av de ekonomiska konsekvenserna av en i socialtjänstlagen (2001:453) särskilt reglerad skyldighet för socialnämnden att stödja dem som vårdar närstående, dels med förslag till insatser för att ytterligare säkerställa och stärka stödet till anhöriga. Vad utskottet anfört med bifall till en mp-motion och med delvis bifall till motioner från (m), (fp), (kd), (v) och (c) samt avslag på ett par motioner bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Information har lämnats av Socialdepartementet och Svenska Kommunförbundet angående hemtjänst för äldre vid vistelse i annan kommun än bosättningskommunen. Utskottet uttalar i anledning av motioner att personer med behov av stöd och hjälp självfallet skall kunna vistas i annan kommun än bosättningskommunen, t.ex. för sommarvistelse och få den hjälp och det stöd de behöver. Utskottet har erfarit att Svenska Kommunförbundet för närvarande bereder frågan. Utskottet förutsätter att regeringen noga följer utvecklingen på området och vidtar de åtgärder som kan vara påkallade. Utskottet förutsätter också att regeringen vid behov återkommer till riksdagen. Utskottet avser att noga följa utvecklingen på området, men anser inte att de aktuella motionerna nu bör föranleda något initiativ från riksdagens sida. Motionerna avstyrks.

Övriga motioner avstyrks dels med hänvisning till utskottets tidigare ställningstaganden, dels i anledning av pågående arbete på området.

I betänkandet finns 47 reservationer och 2 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Utskottets överväganden.....	9
Äldrepolitikens mål och inriktning m.m.....	9
Motioner.....	9
Tidigare behandling och pågående arbete, m.m.....	13
Utskottets ställningstagande.....	16
Kvalitetsarbete i äldrepolitiken m.m.....	19
Motioner.....	19
Tidigare behandling och pågående arbete.....	21
Utskottets ställningstagande.....	24
Tillsynsverksamheten m.m.....	25
Motioner.....	25
Tidigare behandling och aktuella frågor.....	27
Utskottets ställningstagande.....	29
Ställföreträdarfrågan och fysiska begränsningsåtgärder.....	30
Motioner.....	30
Tidigare behandling och pågående arbete.....	30
Utskottets ställningstagande.....	31
Personalförsörjningen m.m.....	31
Motioner.....	31
Tidigare behandling och pågående arbete.....	32
Utskottets ställningstagande.....	33
Hemtjänsten.....	34
Motioner.....	34
Tidigare behandling och pågående arbete.....	35
Utskottets ställningstagande.....	36
Avgifter inom äldreomsorgen.....	37
Motioner.....	37
Bakgrund m.m.....	38
Utskottets ställningstagande.....	39
Anhörigstöd m.m.....	40
Motioner.....	40
Tidigare behandling och pågående arbete, m.m.....	41
Utskottets ställningstagande.....	42
Andra motionsyrkanden.....	43
Reservationer.....	45
1. Ytterligare mål för äldrepolitiken, punkt 1 (c).....	45
2. Inriktningen av äldrepolitiken, punkt 2 (m).....	45
3. Inriktningen av äldrepolitiken, punkt 2 (fp).....	46
4. Inriktningen av äldrepolitiken, punkt 2 (kd).....	47
5. Inriktningen av äldrepolitiken, punkt 2 (v).....	48
6. Inriktningen av äldrepolitiken, punkt 2 (c).....	48
7. Inriktningen av äldrepolitiken, punkt 2 (mp).....	49
8. Äldreomsorgens långsiktiga finansiering, punkt 3 (m, kd, c).....	50
9. Domstolstrots, punkt 4 (m).....	50

10. Äldreboenden, punkt 5 (kd).....	51
11. Äldreboenden, punkt 5 (mp).....	51
12. Diskriminering, punkt 6 (kd).....	52
13. Diskriminering, punkt 6 (c).....	52
14. Tillgänglighet till samhällets service, punkt 7 (kd).....	53
15. Riktlinjer för kosten, punkt 8 (v).....	53
16. Förebygga olycksfall m.m., punkt 9 (v, mp).....	54
17. Förebygga olycksfall m.m., punkt 9 (c).....	54
18. Kvalitetsarbete i äldreomsorgen, punkt 10 (m).....	55
19. Kvalitetsarbete i äldreomsorgen, punkt 10 (fp).....	55
20. Kvalitetsarbete i äldreomsorgen, punkt 10 (kd).....	56
21. Kvalitetsarbete i äldreomsorgen, punkt 10 (v).....	57
22. Kvalitetsarbete i äldreomsorgen, punkt 10 (c).....	58
23. Kvalitetsarbete i äldreomsorgen, punkt 10 (mp).....	58
24. Demensvård, punkt 11 (kd).....	59
25. Förstärkt tillsyn, punkt 12 (m).....	60
26. Förstärkt tillsyn, punkt 12 (fp).....	60
27. Förstärkt tillsyn, punkt 12 (kd).....	61
28. Förstärkt tillsyn, punkt 12 (v).....	61
29. Medicinskt ansvarig sjuksköterska, punkt 13 (v).....	62
30. Uppföljning av besluten om särskilt boende, punkt 14 (v).....	62
31. Ny lag för äldreomsorgen, punkt 15 (m).....	63
32. Demensombudsman, punkt 16 (kd).....	63
33. Lex Sarah, punkt 17 (v).....	64
34. Lex Sarah, punkt 17 (mp).....	64
35. Värn för äldre, punkt 18 (fp, mp).....	65
36. Ställföreträdarfrågan, punkt 19 (m, fp, kd, c).....	65
37. Fysiska begränsningsåtgärder, punkt 20 (v, mp).....	66
38. Personalförsörjningen, punkt 21 (m).....	66
39. Personalförsörjningen, punkt 21 (kd, c).....	67
40. Personalförsörjningen, punkt 21 (fp).....	67
41. Personalförsörjningen, punkt 21 (mp).....	68
42. Fortbildning för biståndsbedömare, punkt 22 (kd).....	68
43. Viss hemtjänst utan biståndsprövning, punkt 23 (fp).....	68
44. Viss hemtjänst utan biståndsprövning, punkt 23 (c).....	69
45. Avdragsrätt för hushållsnära tjänster, punkt 24 (m, fp, kd, c).....	69
46. Vistelsekommunens ansvar, punkt 25 (m, fp, kd, c).....	70
47. Avgifter inom äldreomsorgen, punkt 26 (m, fp, kd, c).....	70
Särskilda yttranden.....	72
1. Kvalitetsarbete i äldreomsorgen, punkt 10 (v).....	72
2. Andra motionsyrkanden, punkt 28 (mp).....	72
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	73
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2002.....	73
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2003.....	73

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Ytterligare mål för äldrepolitiken

Riksdagen avslår motion 2003/04:So428 yrkande 1.

Reservation 1 (c)

2. Inriktningen av äldrepolitiken

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:K417 yrkande 6, 2003/04:Sf402 yrkande 27, 2003/04:So289, 2003/04:So353 yrkandena 5 och 9, 2003/04:So400, 2003/04:So418 yrkandena 1–4, 2003/04:So428 yrkandena 2 och 10, 2003/04:So477, 2003/04:So508, 2003/04:So520, 2003/04:So544, 2003/04:So572 yrkandena 2 och 4, 2003/04:So573 yrkandena 9–11, 2003/04:So591 yrkandena 1, 2, 17 och 19 och 2003/04:So600.

Reservation 2 (m)

Reservation 3 (fp)

Reservation 4 (kd)

Reservation 5 (v)

Reservation 6 (c)

Reservation 7 (mp)

3. Äldreomsorgens långsiktiga finansiering

Riksdagen avslår motion 2003/04:So418 yrkande 5.

Reservation 8 (m, kd, c)

4. Domstolstrots

Riksdagen avslår motion 2003/04:So418 yrkande 14.

Reservation 9 (m)

5. Äldreboenden

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:So265, 2003/04:So573 yrkande 6 och 2003/04:So591 yrkande 18.

Reservation 10 (kd)

Reservation 11 (mp)

6. Diskriminering

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:So428 yrkande 3 och 2003/04:So591 yrkande 4.

Reservation 12 (kd)

Reservation 13 (c)

7. Tillgänglighet till samhällets service

Riksdagen avslår motion 2003/04:So591 yrkande 20.

Reservation 14 (kd)

8. Riktlinjer för kosten

Riksdagen avslår motion 2003/04:So353 yrkande 8.

Reservation 15 (v)

9. Förebygga olycksfall m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:Fö240 yrkandena 3 och 4, 2003/04:So294 yrkandena 1 och 2 och 2003/04:So428 yrkande 5.

Reservation 16 (v, mp)

Reservation 17 (c)

10. Kvalitetsarbete i äldreomsorgen

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:So201, 2003/04:So280, 2003/04:So341, 2003/04:So343 yrkandena 41 och 42, 2003/04:So353 yrkandena 2–4 och 6, 2003/04:So394 yrkande 3, 2003/04:So418 yrkandena 7 och 8, 2003/04:So443 yrkandena 1 och 2, 2003/04:So495 yrkande 1 i denna del, 2003/04:So502 yrkande 15, 2003/04:So572 yrkande 10, 2003/04:So573 yrkande 5, 2003/04:So591 yrkandena 7, 10 och 14 och 2003/04:So640 yrkandena 21 och 22.

Reservation 18 (m)

Reservation 19 (fp)

Reservation 20 (kd)

Reservation 21 (v)

Reservation 22 (c)

Reservation 23 (mp)

11. Demensvård

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:So267 och 2003/04:So591 yrkande 8.

Reservation 24 (kd)

12. Förstärkt tillsyn

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:So203, 2003/04:So275 yrkande 1, 2003/04:So418 yrkande 10, 2003/04:So495 yrkandena 1 i denna del och 2, 2003/04:So521, 2003/04:So591 yrkandena 3 och 15 och 2003/04:So629.

Reservation 25 (m)

Reservation 26 (fp)

Reservation 27 (kd)

Reservation 28 (v)

13. Medicinskt ansvarig sjuksköterska

Riksdagen avslår motion 2003/04:So275 yrkande 3.

Reservation 29 (v)

14. Uppföljning av besluten om särskilt boende

Riksdagen avslår motion 2003/04:So353 yrkande 1.

Reservation 30 (v)

15. Ny lag för äldreomsorgen

Riksdagen avslår motion 2003/04:So418 yrkande 11.

Reservation 31 (m)

16. Demensombudsman

Riksdagen avslår motion 2003/04:So346.

Reservation 32 (kd)

17. Lex Sarah

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:So338 yrkandena 1–3 och 2003/04:So353 yrkande 10.

Reservation 33 (v)

Reservation 34 (mp)

18. Värn för äldre

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:So405 yrkandena 1 och 3 och 2003/04:So573 yrkande 4.

Reservation 35 (fp, mp)

19. Ställföreträdarfrågan

Riksdagen avslår motion 2003/04:So418 yrkande 13.

Reservation 36 (m, fp, kd, c)

20. Fysiska begränsningsåtgärder

Riksdagen avslår motion 2003/04:So353 yrkande 11.

Reservation 37 (v, mp)

21. Personalförsörjningen

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:So418 yrkande 12, 2003/04:So428 yrkande 9, 2003/04:So549 och 2003/04:So572 yrkande 9.

Reservation 38 (m)

Reservation 39 (kd, c)

Reservation 40 (fp)

Reservation 41 (mp)

22. Fortbildning för biståndsbedömare

Riksdagen avslår motion 2003/04:So591 yrkande 13.

Reservation 42 (kd)

23. Viss hemtjänst utan biståndsprövning

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:So428 yrkande 6 och 2003/04:So572 yrkande 3.

Reservation 43 (fp)

Reservation 44 (c)

24. Avdragsrätt för hushållsnära tjänster

Riksdagen avslår motion 2003/04:So591 yrkande 16.

Reservation 45 (m, fp, kd, c)

25. Vistelsekommunens ansvar

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:So284, 2002/03:So302, 2002/03:So381, 2002/03:N397 yrkande 8, 2003/04:So228, 2003/04:So261, 2003/04:So281, 2003/04:So388, 2003/04:So566 och 2003/04:So612.

Reservation 46 (m, fp, kd, c)

26. Avgifter inom äldreomsorgen

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:So350, 2003/04:So353 yrkande 7, 2003/04:So358, 2003/04:So418 yrkande 16, 2003/04:So428 yrkande 4, 2003/04:So591 yrkande 5, 2003/04:So596 och 2003/04:So597.

Reservation 47 (m, fp, kd, c)

27. Anhörigstöd m.m.

Riksdagen tillkännager som sin mening vad utskottet anfört. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So573 yrkande 7, bifaller delvis motionerna 2003/04:So353 yrkandena 12 och 13, 2003/04:So418 yrkande 17, 2003/04:So428 yrkande 7, 2003/04:So505 yrkande 1 och 2003/04:So641 yrkande 3 och avslår motionerna 2003/04:So641 yrkandena 1, 2, 5 och 8 och 2003/04:A371 yrkande 21.

28. Andra motionsyrkanden

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:So205 yrkandena 1 och 2, 2003/04:So295, 2003/04:So428 yrkande 8, 2003/04:So573 yrkandena 2, 3 och 8, 2003/04:So602, 2003/04:So621 och 2003/04:So641 yrkande 4.

Stockholm den 17 februari 2004

På socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ingrid Burman (v), Chatrine Pålsson (kd), Kristina Zakrisson (s), Margareta Israelsson (s), Cristina Husmark Pehrsson (m), Conny Öhman (s), Catherine Persson (s), Marina Pettersson (s), Gabriel Romanus (fp), Kenneth Johansson (c), Christer Engelhardt (s), Anne Marie Brodén (m), Kerstin-Maria Stalin (mp), Jan Emanuel Johansson (s), Magdalena Andersson (m), Gunilla Wahlén (v) och Marita Aronson (fp).

Utskottets överväganden

Äldrepolitikens mål och inriktning m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om inriktningen av äldrepolitiken m.m. Utskottet hänvisar till de nationella målen för äldrepolitiken och till pågående arbete på området. Riksdagen bör även avslå motioner om äldreomsorgens långsiktiga finansiering, domstolströts, äldreboenden, diskriminering, tillgänglighet till samhällets service, kosten inom äldreomsorgen och att förebygga olycksfall. Utskottet hänvisar till pågående arbete och gällande regleringar på området.

Jämför reservationerna 1 (c), 2 (m), 3 (fp), 4 (kd), 5 (v), 6 (c), 7 (mp), 8 (m, kd, c), 9 (m), 10 (kd), 11 (mp), 12 (kd), 13 (c), 14 (kd), 15 (v), 16 (v, mp) och 17 (c).

Motioner

I *motion So418 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m)* begärs tillkännagivanden om brister inom äldreomsorgen (*yrkande 1*), om att i lag garantera äldres val av vårdgivare i hela landet (*yrkande 2*), om reformer för valfrihet, alternativ och kvalitet (*yrkande 3*) och om en nationellt samordnad äldrepenning (*yrkande 4*). Riksdagen bör vidare begära att regeringen tillsätter en utredning för att säkerställa äldreomsorgens långsiktiga finansiering i enlighet med vad som anförs i motionen (*yrkande 5*). Motionärerna anser att de begränsningar som i dag hindrar äldre från att välja omsorgsgivare och att obehindrat flytta över kommungränserna måste tas bort. De anser att en nationellt samordnad äldrepenning och en statlig finansiering där pengarna följer individen skulle möjliggöra detta. Motionärerna begär vidare tillkännagivande om vad i motionen anförs om kommunalt domstolströts (*yrkande 14*). De anser det orimligt att kommunerna med nuvarande kostnadsfördelning skall kunna åläggas sanktionsavgifter för att de inte har tillräckliga resurser att utföra de uppgifter som riksdagen beslutat att de skall utföra. De anser det vidare rimligt att en eventuell sanktionsavgift tillfaller den enskilde som lidit skada och inte staten.

I *motion So572 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs att regeringen återkommer med förslag till sådan ändring av socialtjänstlagen att valfrihetsprincipen skrivs in i denna lag såvitt avser hemtjänst och särskilt boende för äldre (*yrkande 2*). Detta skulle enligt motionärerna innebära ett starkt stöd för den enskildes valfrihet.

I motion So477 av *Torkild Strandberg och Christer Nylander (fp)* begärs tillkännagivande om att utarbeta ett lagförslag som säkerställer att även äldre människor själva får fatta livets viktigaste beslut om t.ex. boende, mat och rekreation.

I motion So591 av *Alf Svensson m.fl. (kd)* begärs tillkännagivanden om behovet av en medveten strategi för att möta det demografiskt förändrade samhällets nya behov (*yrkande 1*) och om vikten av att genom aktiva åtgärder och attitydpåverkan stärka de äldres delaktighet och inflytande i samhället (*yrkande 2*). Motionärerna anser att den växande andelen äldre bör betraktas som ett gemensamt samhällsansvar och som en resurs att ta till vara. Äldre behöver vara representerade i beslutande församlingar och olika verksamheter skall utformas så att de svarar mot äldres behov. Motionärerna begär också tillkännagivande om att diskriminering på grund av ålder skall vara förbjuden (*yrkande 4*). Vidare begärs tillkännagivanden om att stimulera nya former för äldreboenden (*yrkande 18*) och om att stärka den enskildes möjligheter att välja utförare av vård, omsorg och service (*yrkande 19*). En ökad mångfald inom vården och omsorgen kan innebära att olika gruppers och individers behov tillgodoses på ett snabbare och bättre sätt. Privata, kooperativa och rörelsedrivna alternativ bör därför ges möjlighet att verka inom kommunernas och landstingens vårdområden, anför motionärerna. De anser vidare att det krävs en medveten bostadsplanering från samhällets sida för att möta den växande andelen äldre och deras behov. Mångfald och innovationer skall stimuleras på detta område. De äldre skall tillförsäkras en verklig valfrihet när det gäller boendeformer. Kvarboende skall förlängas genom bostadsanpassningsbidrag. Nästa steg kan vara seniorboende. Ett sätt att hitta andra former för äldreomsorgen är att släppa in producent- och konsumentkooperativ i planeringen och vid tillkomsten av nya enheter. Vidare konstaterar motionärerna att den offentliga servicen och många kommersiella verksamheter genomgår en strukturomvandling som begränsar tillgängligheten för vissa grupper. De begär därför ett tillkännagivande om att beakta de äldres speciella behov av närhet till samhällets service (*yrkande 20*).

I motion So265 av *Sven Brus (kd)* begärs tillkännagivande om behovet av fler vårdplatser inom kommunernas särskilda boendeformer för äldre.

I motion So353 av *Ulla Hoffmann m.fl. (v)* begärs tillkännagivande om vad i motionen anförts om äldres ökade möjligheter att styra över innehåll och utformning av beviljade insatser (*yrkande 5*). Motionärerna anser att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att initiera försöksverksamhet där de äldre ges ökade möjligheter att styra över innehållet och utformningen av sina beviljade insatser. Det kan t.ex. vara att förfoga över ett antal hemtjänsttimmar som tillsammans med vårdgivaren kan användas flexibelt. Motionärerna begär också tillkännagivande om riktlinjer för kosten inom äldreomsorgen (*yrkande 8*). Motionärerna anser att Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att ta fram riktlinjer för kosten inom äldreomsorgen.

I *motion So428 av Kenneth Johansson m.fl. (c)* begärs tillkännagivanden om att förstärka målen för äldrepolitiken till ett mer individbaserat förhållnings-sätt (*yrkande 1*) och om att utveckla former för ökad delaktighet för de äldre (*yrkande 2*). Ett sätt att nå ökad delaktighet för de äldre är medborgarpaneler och uppsökande arbete från lokala myndigheter i syfte att öka de äldres delaktighet, anför motionärerna. De begär också ett tillkännagivande om att vidta åtgärder för att förhindra åldersdiskriminering (*yrkande 3*). De anser att det behövs en samlad diskrimineringslagstiftning.

I *motion So573 av Kerstin-Maria Stalin och Helena Hillar Rosenqvist (mp)* begärs tillkännagivanden om vad i motionen anförts om befolkningsutvecklingen (*yrkande 9*), om inventering för att klara beredskapen inför den demografiska omställningen (*yrkande 10*) och om att kunskapen om åldrande behöver bli bättre inom i stort sett samtliga samhällssektorer (*yrkande 11*). Motionärerna anser att de kommuner och landsting som har många äldre och alltför få unga i befolkningen måste ges ett solidariskt stöd för att kunna klara sina ekonomiska åtaganden. I samma motion begärs också tillkännagivande om varierade boendeformer för äldre (*yrkande 6*). Motionärerna anser att ett mer varierat utbud av boendeformer för olika delar i livet behöver utvecklas.

I *motion So544 av Per Erik Granström m.fl. (s)* begärs tillkännagivande om behovet av vårdgivarval inom äldreomsorgen. Motionärerna anför att alternativa driftsformer inom äldreomsorgen, exempelvis kooperativ, ideella organisationer och stiftelser, skall vara ett komplement som stimulerar utvecklingen av den kommunala verksamheten. En lokal förankring och demokratisk styrform ger både äldre, anhöriga och personal större möjligheter att påverka verksamhetens utformning och prioriteringar.

I *motion So520 av Börje Vestlund m.fl. (s)* begärs tillkännagivande om äldre homo- och bisexuellas särskilda behov i äldreomsorgen samt om ett tillägg i analysen med sexualitet jämte etnicitet, funktionshinder och genus. Motionärerna anför att det behövs ett samlat grepp för att ge alla äldre homo- och bisexuella i Sverige ett bra och respektfullt bemötande. Detta viktiga arbete bör tydligt belysas i handlingsplanen för äldrepolitiken.

Flera motioner tar upp frågan om situationen för äldre invandrare. I *motion So572 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs tillkännagivande om att utvecklings- och kvalitetsarbete inom äldreomsorgen även skall inriktas på kunskaper i finska och andra minoritets- och invandarspråk (*yrkande 4*). Motionärerna anför att det är viktigt att det finns personal som har kunskaper i de språk som äldre invandrare talade som barn, innan de blev bosatta i Sverige. Att rekrytera och vidareutbilda personal med kunskaper i invandarspråk bör därför vara en del av utvecklings- och kvalitetsarbetet.

I *motion K417 av Tobias Krantz m.fl. (fp)* begärs tillkännagivande om äldreomsorg på minoritetsspråk (*yrkande 6*).

I *motion So508 av Christer Winbäck (fp)* begärs tillkännagivande om hem-språksvård för äldre.

I *motion So591 av Alf Svensson m.fl. (kd)* begärs tillkännagivande om att beakta de äldre invandrarernas speciella förhållanden i äldreomsorgen (*yrkande 17*). Motionärerna anför att en mycket viktig kvalitets- och trygghetsfråga är tillgång till personal som talar det egna hemspråket. Vidare krävs respekt för kulturella och religiösa traditioner så långt som det är acceptabelt i förhållande till de grundvärderingar som gäller i den svenska vården. Ett liknande yrkande finns också i *motion Sf402 av Sven Brus m.fl. (kd) yrkande 27*.

I *motion So353 av Ulla Hoffmann m.fl. (v)* begärs tillkännagivande om uppföljning av äldre invandrades och äldre tillhörande de nationella minoriteternas situation (*yrkande 9*). Motionärerna anför att Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att särskilt följa upp situationen inom äldreomsorgen för invandrade och äldre som tillhör någon av de nationella minoriteterna samt följa upp hur äldreomsorgen uppfyller sitt åtagande vad gäller minoritetsspråken.

I *motion So400 av Elin Linna m.fl. (v)* begärs tillkännagivande om vad i motionen anförts om en handlingsplan för äldreomsorg på finska. Motionärerna anför att det krävs en nationell strategi för att påskynda uppbyggnaden av finskspråkig äldreomsorg i hela landet.

I *motion So428 av Kenneth Johansson m.fl. (c)* begärs tillkännagivande om anpassning av äldreomsorgen för människor med utländsk bakgrund (*yrkande 10*). Arbets sättet inom äldreomsorgen kommer att behöva anpassas efter att en högre andel människor med olika kulturell bakgrund kommer att behöva hjälp. Rekrytering av vårdpersonal med olika kulturell kompetens blir viktigt för att öka kunskapen om skillnader i synen på åldrande och död, anför motionärerna.

I *motion So289 av Luciano Astudillo (s)* begärs tillkännagivande om att uppmärksamma behovet att stödja kommunerna så att de tar fram informationsmaterial på olika språk. Motionären anser att informationsverksamheten inom äldreomsorg och verksamhet för äldre behöver utvecklas med hänsyn till de grupper som har ett annat modersmål än svenska.

I *motion So600 av Paavo Vallius och Raimo Pärssinen (s)* begärs tillkännagivande om äldreomsorg för den finsktalande minoritetsgruppen. För att garantera äldreomsorg med kvalitet för den finskspråkliga minoriteten anser motionärerna att de äldre borde få lagstadgad rätt till finskspråkig äldreomsorg i hela landet, inte bara inom förvaltningsområdet.

Frågor om olycksfall hos äldre tas upp i ett par motioner. I *motion So428 av Kenneth Johansson m.fl. (c)* begärs att regeringen tar fram ett program för att förebygga ohälsa och olycksfall hos de äldre (*yrkande 5*).

I *motion Fö240 av Lars Ångström (mp)* begärs tillkännagivanden om att inrätta en äldresäkerhetsdelegation, motsvarande Barnsäkerhetsdelegationen, och att Socialstyrelsen och Räddningsverket ingår i denna (*yrkande 3*) och om att regeringen bör arbeta fram en nationell strategi avseende äldres säkerhet, som också inkluderar äldreskyddsombuden (*yrkande 4*). Motionären anför att delegationen bör koordinera och initiera åtgärder för att förebygga olyckor hos äldre.

Också i *motion So294 av Berit Jóhannesson m.fl. (v)* begärs tillkännagivanden om en nationell strategi för äldres säkerhet (*yrkande 1*) och om tillsättandet av en äldresäkerhetsdelegation (*yrkande 2*).

Tidigare behandling och pågående arbete, m.m.

Utskottet behandlade ingående äldrepolitiken senast i *betänkande 2002/03:SoU9* där utskottet dels tog ställning till regeringens skrivelse 2002/03:30 Uppföljningen av den Nationella handlingsplanen för äldrepolitiken, dels Riksdagens revisorers förslag 2002/03:RR4 angående nationella mål i kommunernas äldreomsorg och dels ett mycket stort antal motioner inom området. I betänkandet avslög utskottet motioner om annan inriktning av äldrepolitiken m.m. (s. 14–26). Utskottet hänvisade bl.a. till de nationella målen för äldrepolitiken, till Äldreberedningens arbete, annat pågående arbete och gällande regleringar. (Reservationer avlämnades i olika delar från m, fp, kd, v, c och mp.)

Utskottet ställde sig bakom Riksdagens revisorers förslag om ett åtgärdsprogram för det rättsliga åtagandet för de äldre. Utskottet anförde att det är oacceptabelt i en rättsstat att gynnande domstolsavgöranden som beslutats i laga ordning inte respekteras och att kommunala beslut inte verkställs. Utskottet ansåg att regeringen inte längre borde avvakta med insatser mot huvudmännens bristande verkställighet och oriktiga biståndsbeslut. Regeringen borde återkomma till riksdagen med förslag till åtgärder, på kortare och på längre sikt. Åtgärderna kan omfatta både kommunernas egen kontroll och olika åtgärder från statens sida för att tydliggöra och kontrollera samhällets åtagande för de äldre. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2002/03:134, 2002/03:135). (Inga reservationer.)

Sedan den 1 juli 2002 har förvaltningsdomstolarna möjlighet att utdöma en s.k. sanktionsavgift till kommuner som inte verkställer domstolsbeslut enligt *16 kap. 6 a–d §§ socialtjänstlagen (2001:453) (SoL)* och *28 a–d §§ lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)*.

Regeringen beslutade i juli 2003 att tillkalla en särskild utredare (*dir. 2003:93, 2003:116*) med uppdrag att analysera varför det förekommer att kommunala och landstingskommunala beslut inte verkställs och varför det förekommer beslut om avslag trots bedömt behov enligt socialtjänstlagen (2001:453) (SoL) eller lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Med utgångspunkt i denna analys skall utredaren föreslå åtgärder som kan bidra till en förbättrad rättssäkerhet för enskilda. I den utsträckning de föreslagna åtgärderna kräver ny eller förändrad lagstiftning skall utredaren lämna förslag till sådan. Uppdraget skall vara avslutat senast den 1 januari 2005.

Diskrimineringskommittén (N 2003:06) har i uppdrag att överväga möjligheterna till en gemensam lagstiftning mot diskriminering som omfattar alla eller flertalet diskrimineringsgrunder och samhällsområden (*dir. 2002:11, 2003:69*).

Vidare ingår i kommitténs uppdrag bl.a. att, mot bakgrund av kommitténs ställningstaganden i fråga om utformningen av en framtida diskrimineringslagstiftning, lämna förslag om hur tillsynen över efterlevnaden av en sådan lagstiftning skall utformas. I uppdraget ingår bl.a. att lämna förslag till hur bestämmelserna om åldersdiskriminering i direktivet om likabehandling i arbetslivet skall genomföras i Sverige (2000/78/EG). Utredningen skall också undersöka behovet av en lagstiftning som skyddar mot diskriminering på grund av ålder även på andra samhällsområden än arbetslivet i den mening som avses i EG-direktivet om likabehandling i arbetslivet. I sammanhanget framhålls att det i många fall kan finnas fullt godtagbara skäl till att personer behandlas olika beroende på ålder. Det är troligt att ett förbud mot diskriminering på grund av ålder därför måste förses med en rad undantag. Detta gäller i särskilt hög grad på socialförsäkringsområdet och i fråga om olika typer av sociala förmåner och insatser. Det finns vidare anledning att överväga hur tillsynen över efterlevnaden av förbudet mot diskriminering på grund av ålder skall utövas.

Kommitténs uppdrag skall vara avslutat den 1 juli 2005.

Regeringen redovisade i *budgetpropositionen, 2003/04:1* (volym 6, s. 118), att Socialstyrelsen och Boverket har i uppdrag att i samverkan se över och analysera skäl och orsaker till att äldre personer och personer med funktionshinder i vissa fall inte får ett gynnande beslut verkställt samt redovisa åtgärder som kan bidra till att öka tillgången på särskilda boendeformer.

Socialstyrelsen och *Boverket* har i dagarna redovisat uppdraget. De konstaterar att det sker en snabb avveckling av särskilt boende för äldre. Det totala antalet platser minskar med ca 13 500 bostäder under perioden 2002 till 2005. Kommunerna menar att det finns ökade möjligheter att tillgodose behoven av vård och omsorg i den egna bostaden och att särskilt boende därför främst skall erbjudas dem som har ett mycket stort vårdbehov. Socialstyrelsen och Boverket anser att det finns skäl att varna för en alltför snabb och ibland oplanerad avveckling av äldreboenden, som kan medföra sämre kvalitet i vården och omsorgen och otrygghet för de äldre och att ännu större krav ställs på de anhöriga. Antalet ej verkställda beslut om särskilt boende har åter ökat under år 2003. Socialstyrelsen och Boverket anser att kommuner och landsting måste kompensera minskningen av särskilt boende för äldre genom samordnade satsningar på att utveckla hemtjänsten, hemsjukvården och stödet till anhöriga. För att förbättra förutsättningarna för kommunerna att i större utsträckning kunna lösa vård- och omsorgsbehoven i ordinärt boende, och tillhandahålla ett adekvat utbud av särskilda boendeformer, föreslås bl.a. att det utvecklas olika stöd till kompetensutveckling för personalen inom vård och omsorg i enlighet med det förslag som läggs fram under våren av tio statliga myndigheter. Vidare föreslås ett antal insatser inom ramen för bostadsbyggandet.

Äldreberedningen, Senior 2005 (S 1998:08), har nyligen avlämnat sitt slutbetänkande *Äldrepolitik för framtiden, 100 steg till trygghet och utveckling med en åldrande befolkning (SOU 2003:91)*. Många av rapportens 100 förslag

syftar, enligt rapporten, till att förbättra kunskapsunderlaget inför framtiden. Det handlar bl.a. om insatser för att starta processer av olika slag samt att initiera och förstärka forskningen inom olika områden. I några fall föreslås dock att regelverk och användningen av statliga styrmedel bör ses över och förändras. Förslagen syftar också till att insatser **för** och **av** äldre människor skall bli en självklar del av politiken inom alla olika samhällsområden.

Utredningen kommer att remissbehandlas.

Den *parlamentariska kommittén* med uppdrag att se över strukturen och uppgiftsfördelningen inom samhällsorganisationen (*dir. 2003:10*) har nyligen avlämnat ett delbetänkande *Utvecklingskraft för hållbar välfärd, SOU 2003:123*. Kommittén föreslår regeringen att det fortsatta utredningsarbetet utgår från en strävan att åstadkomma en likvärdig samhällsservice i en samhällsorganisation med hög demokratisk legitimitet och närhet till medborgarna. I ett första steg föreslås tre strategier utvecklas:

- en strategi för en tydligare ansvarsfördelning i samhällsorganisationen vid flernivåstyrning där en renodling av ansvaret inte är möjlig eller lämplig och som tar sikte på ökad utvecklingskraft,
- en strategi för ökad utvecklingskraft på kommunal nivå, som bygger på en tydlig ansvarsfördelning mellan kommunal och statlig nivå, samt
- en strategi för ökad utvecklingskraft på statlig nivå, som innefattar tvärssektoriell utveckling av statlig verksamhet och statlig styrning.

I den andra etappen skall kommittén göra en fördjupad analys och bedömning av strukturen och uppgiftsfördelningen. Kommittén skall också i de delar där den finner det motiverat föreslå förändringar. Regeringen avser att återkomma med tilläggsdirektiv för denna del av uppdraget.

I *budgetpropositionen 2003/04:1* redovisade regeringen (volym 6, s. 120) att Socialstyrelsen haft i uppdrag att leda, följa upp och utvärdera resultatet från försöksverksamheter med uppsökande verksamhet bland äldre. Rapporten visar att den personal som genomfört hembesöken bl.a. har kunnat hjälpa den äldre med problem av somatisk karaktär samt bistå med rådgivning kring praktiska frågor som t.ex. kost och matlagning. Vidare har åtgärder kunnat vidtas för att minska risken för bl.a. fallolyckor. I några försöksverksamheter har man redan under projekttiden kunnat notera att behoven av att söka läkarvård minskat. Socialstyrelsens bedömning är att verksamheterna har gett goda resultat. Hälften av de kommuner som deltagit i försöken har beslutat att fortsätta genomföra hembesök efter projektidens slut.

Regeringen noterar att många äldre känner sig osäkra på vad samhället kan erbjuda den dag de själva behöver hjälp med insatser av olika slag. Regeringen anser det angeläget att äldres behov och intressen i dessa avseenden aktivt följs upp inom socialtjänsten i kommunerna. Detta kan ske genom hembesök. Hembesöken ger också möjlighet att förebygga sjukdom och ohälsa bl.a. genom information om hur man minimerar riskerna för olycksfall i hemmet samt genom rådgivning om kost, motion och andra livsstilsfrågor.

Socialministern har i en interpellationsdebatt den 17 november 2003 (ip. 2003/04:77) anfört följande:

Det höga antalet fallolyckor bland äldre och de konsekvenser de får är oroande. Dessa olyckor orsakar samhället stora kostnader men framför allt orsakar de personligt lidande.

Många äldre är osäkra på vilka insatser som samhället ställer upp med den dag de behöver hjälp. Både kommuner och landsting är ålagda ett ansvar enligt socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen att arbeta med att förebygga ohälsa, bland annat genom att ge upplysningar om metoder för att förebygga sjukdom eller skada. Till socialnämndens uppgifter hör att göra sig väl förtrogen med levnadsförhållandena i kommunen, att informera om socialtjänsten samt att genom uppsökande verksamhet och på annat sätt främja förutsättningarna för goda levnadsförhållanden.

Uppsökande verksamhet är ett viktigt instrument för att utveckla kunskaperna om hur man förebygger ohälsa och vårdbehov hos äldre. Kommunerna bör ta till vara erfarenheterna av försöksverksamheterna med förebyggande hembesök som bedrevs under åren 1999–2001 inom det så kallade äldreprojektet. Erfarenheterna från försöksverksamheterna är till stor hjälp när det gäller att utveckla de hälsofrämjande perspektiven inom äldreomsorgen. Ett förebyggande arbetssätt kan stärka den enskildes förmåga och bidra till bättre livskvalitet. Regeringen kommer i diskussion med Svenska Kommunförbundet att pröva hur kommunerna kan stimuleras till att erbjuda alla äldre hembesök. — — —

Räddningsverket har i uppdrag att i samverkan med berörda myndigheter och organisationer fortsätta uppbyggnaden i Karlskoga av Nationellt centrum för erfarenhetsåterföring från olyckor, NCO, så att en samlad bedömning av olycksutvecklingen och säkerhetsarbetet i Sverige kan göras utifrån nationella, regionala och lokala behov. Denna bedömning kan ligga till grund för framtida beslut om lämpliga åtgärder som kan vidtas.

Regeringen har nyligen givit en särskild utredare i uppdrag att analysera om det finns förutsättningar att utvidga lagstiftningen om rätt att använda finska hos förvaltningsmyndigheter och domstolar till att gälla även i ett område inom Stockholms- och Mälardalsregionen. Utredaren skall redovisa sitt arbete senast den 1 mars 2005.

Utskottets ställningstagande

Utskottet gjorde för något mindre än ett år sedan en mycket gedigen genomlysning av flera olika frågor inom äldrepolitikens område i anledning av dels regeringens skrivelse 2002/03:30 Uppföljning av den nationella handlingsplanen för äldrepolitiken jämte motioner, dels Riksdagens revisorers förslag 2002/03:RR4 angående nationella mål i kommunernas äldreomsorg jämte motioner och dels ett åttiotal motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2002. Utskottet hänvisar till dessa ställningstaganden i betänkande 2002/03:SoU9.

Utskottet står därmed fortsatt bakom de nationella målen för äldrepolitiken som beslutades våren 1998. Målen innebär att äldre skall kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag, kunna åldras i trygghet

och med bibehållet oberoende, bemötas med respekt samt ha tillgång till god vård och omsorg. Utskottet avstyrker motion So428 (c) yrkande 1 om ytterligare mål.

Utskottet vidhåller vidare att det är angeläget att den enskilde ges möjlighet att själv bestämma över sin livssituation och det sätt på vilket omsorgen ges. Inte minst Sveriges mångkulturella karaktär reser nya krav på att utforma äldreomsorgen med hänsyn till olika språk och kultur. Den äldre skall kunna lita på att vården och omsorgen har god kvalitet och att hans/hennes individuella behov och önskemål tillgodoses så långt som möjligt. Den enskildes integritet, självbestämmande och värdighet skall respekteras. Däri ligger också den enskildes rätt till respekt för sin sexuella läggning. Utskottet vill framhålla att äldreomsorg i möjligaste mån bör erbjudas på de äldres modersmål, inte bara för de nationella minoriteter som enligt riksdagens beslut (1999/2000:KU6, rskr. 1999/2000:69) har rätt till detta, utan också för invandrade äldre med annat modersmål än svenska. Det finns dock vissa svårigheter med att erbjuda alla äldre som så önskar vård på deras eget modersmål. Dels saknas det ofta flerspråkig personal, dels kan det innebära stora kostnader när det gäller mindre grupper. En möjlighet är att kommunerna utvecklar samarbetet ytterligare för att öka möjligheten att tillgodose mindre gruppers önskemål.

Utskottet konstaterar att Äldreberedningen nyligen har presenterat sitt slutbetänkande Äldrepolitik för framtiden, 100 steg till trygghet och utveckling med en åldrande befolkning. Betänkandet skall remissbehandlas. Riksdagen bör inte föregripa pågående arbete på området. Motionerna So289 (s), So353 (v) yrkandena 5 och 9, So400 (v), So418 (m) yrkandena 1–4, So428 (c) yrkandena 2 och 10, So477 (fp), So508 (fp), So520 (s), So544 (s), So572 (fp) yrkandena 2 och 4, So573 (mp) yrkandena 9–11, So591 (kd) yrkandena 1, 2, 17 och 19, So600 (s), K417 (fp) yrkande 6 och Sf402 (kd) yrkande 27 avstyrks med det anförda.

Utskottet vidhåller också att en god vård och omsorg för äldre, solidariskt finansierad via skattemedel, utgör en hörnsten i välfärdspolitiken. Utskottet noterar att den parlamentariska kommittén som har att se över strukturen och uppgiftsfördelningen inom samhällsorganisationen i sitt delbetänkande Utvecklingskraft för hållbar välfärd SOU 2003:123 redovisar att den avser att, i avvaktan på tilläggsdirektiv, inleda fördjupande analyser bl.a. av den offentliga sektorns ekonomi på längre sikt och då främst i kommunerna och landsbygden, medborgarnas eget ansvar, kapacitet och engagemang i välfärdproduktionen och behovet av förändringar eller begränsningar av det offentliga åtagandet, inklusive tillämpningen av finansieringsprincipen. Även Äldreberedningen behandlar frågan om det offentliga åtagandet för vård och omsorg i sitt slutbetänkande. Utskottet avstyrker motion So418 (m) yrkande 5 med hänvisning till pågående arbete på området.

Vad gäller frågan om att kommuner inte verkställer gynnande domstolsbeslut och inte heller verkställer egna beslut vill utskottet hänvisa till riksdagens tillkännagivande till regeringen om att denna inte längre bör avvakta med

insatser mot huvudmännens bristande verkställighet och oriktiga biståndsbeslut. Utskottet noterar att regeringen har tillkallat en särskild utredare med uppdrag att analysera frågan och föreslå åtgärder som kan bidra till en förbättrad rättssäkerhet för enskilda. Utskottet oroas emellertid av Socialstyrelsens och Boverkets just publicerade rapport angående särskilda boendeformer som bl.a. visar att antalet ej verkställda beslut om särskilt boende åter ökat under år 2003. Myndigheterna föreslår ett antal insatser inom bl.a. bostadspolitikens område samt hänvisar till de förslag angående kompetensutveckling som de tio myndigheterna kommer att presentera senare i vår. Utskottet konstaterar att regeringen i budgetpropositionen i höstas anfört att den avser att återkomma i frågan. Utskottet anser att resultatet av pågående utredningsarbete bör avvaktas men förutsätter också att regeringen skyndsamt bereder myndigheternas förslag. Motion So418 (m) yrkande 14 avstyrks.

Också motionerna So265 (kd), So573 (mp) yrkande 6 och So591 (kd) yrkande 18 avstyrks med hänvisning till nyss nämnda pågående arbete på området.

Utskottet konstaterar att Diskrimineringskommittén har i uppdrag att överväga möjligheterna till en gemensam lagstiftning mot diskriminering som omfattar alla eller flertalet diskrimineringsgrunder. Riksdagen bör inte föregripa pågående arbete. Motionerna So428 (c) yrkande 3 och So591 (kd) yrkande 4 avstyrks.

Vad gäller motion So591 (kd) yrkande 20 kan utskottet än en gång konstatera att ett aktivt arbete pågår inom ramen för den nationella handlingsplanen för att göra samhällelig service tillgänglig för alla medborgare. Utskottet anser inte att motionsyrkandet bör föranleda något initiativ från riksdagens sida. Yrkandet avstyrks.

Slutligen konstaterar utskottet att både kommuner och landsting är ålagda ett ansvar enligt socialtjänstlagen (2001:453) och hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) att arbeta med att förebygga ohälsa, bl.a. genom att ge upplysningar om metoder för att förebygga sjukdom eller skada. Utskottet, som anser att uppsökande verksamhet är ett viktigt instrument för att utveckla kunskaperna om hur man förebygger ohälsa och vårdbehov hos äldre, noterar att regeringen har för avsikt att i diskussioner med Svenska Kommunförbundet pröva hur kommunerna kan stimuleras till att erbjuda alla äldre hembesök. Utskottet anser inte att motion So353 (v) yrkande 8 bör föranleda något initiativ från riksdagens sida. Motionen avstyrks. Utskottet konstaterar därutöver att Räddningsverket har i uppdrag att i samverkan med berörda myndigheter och organisationer fortsätta uppbyggnaden av Nationellt centrum för erfarenhetsåterföring från olyckor, NCO. Utskottet anser inte heller att motionerna So294 (v) yrkandena 1 och 2, So428 (c) yrkande 5 och Fö240 (mp) yrkandena 3 och 4 bör föranleda något initiativ från riksdagens sida.

Kvalitetsarbete i äldrepolitiken m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om kvalitetsarbete i äldreomsorgen med hänvisning till att de frågeställningar som tas upp i motionerna i huvudsak omfattas av utredningsdirektiven till den särskilde utredaren som har i uppdrag att genomföra en översyn av vård och omsorg för äldre drygt tio år efter ädelreformen. Vidare hänvisas till de diskussioner som förs mellan regeringen och företrädare för Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet om möjligheten att utveckla bl.a. kvaliteten och tillgängligheten i vård och omsorg om de äldre. Riksdagen bör även avslå motioner om demensvård med hänvisning till pågående arbete på området.

Jämför reservationerna 18 (m), 19 (fp), 20 (kd), 21 (v), 22 (c), 23 (mp) och 24 (kd) samt särskilt yttrande 1 (v).

Motioner

I *motion So418 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m)* begärs tillkännagivande om vad i motionen anförs om att stärka primärvården (*yrkande 7*) och om hälsa och välbefinnande (*yrkande 8*). Motionärerna anser att kompetensen inom primärvården måste breddas för att bättre bemöta de äldres behov. Framför allt bör psykiatri och geriatrik tillföras primärvården. Inom den kommunala hälso- och sjukvården måste läkarmedverkan förstärkas och personalens kompetens breddas och fördjupas. Det finns också starka skäl att uppmuntra ett förebyggande hälsoarbete. Detta arbete sker bäst nära människor på det lokala och regionala planet.

Också i *motion So201 av Rolf Gunnarsson (m)* begärs tillkännagivande om ökat stöd till de äldre genom en satsning på primärvården och på mera läkartid inom den kommunala äldreomsorgen.

I *motion So572 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs tillkännagivande om äldres rehabilitering (*yrkande 10*). Motionärerna anser att organiseringen av behovsbedömningen och kartläggningen av de äldres rehabiliteringsbehov måste förbättras. Vidare måste ansvarsfördelningen mellan huvudmännen ses över när det gäller hemsjukvård och rehabilitering. Samverkansavtalen kan innehålla bestämmelser om gemensam vårdplanering och samfinansierad rehabilitering.

I *motion So495 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs tillkännagivande om ansvarsfördelningen mellan stat och kommun vad gäller kvalitetsarbete i äldrevården (*yrkande 1, delvis*). Staten skall inte ta över kvalitetsansvaret från kommunerna men komplettera och stödja detta arbete genom målinriktade stimulansbidrag, anför motionärerna.

I *motion So502 av Lars Leijonborg m.fl. (fp)* begärs tillkännagivande om vad i motionen anförs beträffande äldrepsykiatri (*yrkande 15*). Motionärerna anför att det behövs ett bredare samarbete mellan geriatrik, psykiatri och

kommunal äldreomsorg för att de äldre skall få en värdig vård. Det finns också brist på platser i lämpliga boendeformer för äldre med psykiatriska diagnoser.

I *motion So591 av Alf Svensson m.fl. (kd)* begärs ett tillkännagivande om behovet av utökad samverkan mellan kommuner och landsting kring vårdkedjorna (*yrkande 10*). Motionärerna anser att det finns ett särskilt behov av ökat samarbete mellan landsting och kommuner när det gäller läkarinsatser inom det särskilda boendet. Varje äldreboende och sjukhem bör ha kontinuerlig läkarmedverkan i vården, helst en specialist på äldresjukdomar (geriatriker). Motionärerna begär också tillkännagivande om beaktande av den psykosociala aspekten i äldre vården (*yrkande 7*). De anser att psykologer för äldres behov måste finnas inom primärvården, inom psykiatri och i den kommunala verksamheten. Ett sätt kan vara att inrätta seniormottagningar där äldre kan få rådgivning, samtalsstöd och psykoterapi. Vidare begärs tillkännagivande om behovet av en trygghetsgaranti (*yrkande 14*). Motionärerna vill införa en trygghetsgaranti som skall bestå av tre delar: en vårdgaranti som garanterar tillgänglighet, en värdighetsgaranti som garanterar ett värdigt bemötande och en boende- och hjälpmedelsgaranti där rätten till stöd och service ingår. Motionärerna begär också tillkännagivande om vikten av specialiserad demensvård och kvalificerade demensutredningar (*yrkande 8*). Motionärerna anför att det skall finnas specialiserad vård och särskilda gruppboenden.

I *motion So640 av Alf Svensson m.fl. (kd)* begärs tillkännagivanden om behovet av en värdighetsgaranti (*yrkande 21*) och om läkarmedverkan på varje äldreboende och sjukhem (*yrkande 22*).

I *motion So267 av Sven Brus (kd)* begärs tillkännagivande om vad i motionen anförts om diskriminering av de demenssjuka inom vården. Motionären anför att ökade resurser skulle ge kommunerna bättre förutsättningar att åtgärda den diskriminering av demenssjuka som nu sker.

I *motion So341 av Else-Marie Lindgren (kd)* begärs tillkännagivande om att verka för att kommunerna får möjlighet att anställa läkare. Motionären anför att om kommunerna skall kunna ta det fulla ansvaret för äldre vården i framtiden så bör de få möjlighet att anställa läkare.

I *motion So443 av Mikael Oscarsson (kd)* begärs tillkännagivanden om att göra en utvärdering av ädelreformen (*yrkande 1*) och om att göra en översyn av den geriatrika vården (*yrkande 2*). Motionären anser att regeringen bör utreda hur man skall kunna komma till rätta med att kommunikationen mellan olika vård- och omsorgsgivare brister och att det råder oklara ansvarsförhållanden dem emellan.

I *motion So353 av Ulla Hoffmann m.fl. (v)* begärs tillkännagivande om nationella data över brukartillfredsställelse (*yrkande 2*). Motionärerna anser att det är en brist att det trots lokala uppföljningar inte finns nationella data över brukartillfredsställelse. Socialstyrelsen bör få i uppdrag att utveckla ett system för detta. Vidare anser de att det finns ett behov av kartläggning över personaltätheten och kompetensen inom äldreomsorgen på nationell nivå med syfte att utgöra underlag för fastställande av en nationell norm för äldre-

omsorgen (*yrkande 3*). Socialstyrelsen bör ges detta i uppdrag. De begär också tillkännagivande om minimikrav och kvalitetsindikatorer (*yrkande 6*). Dessa indikatorer skall inte bara omfatta hälso- och sjukvården utan också omvårdnad, service och sociala behov. I motionen begärs också tillkännagivande om en kartläggning över sysselsättning och stimulans inom äldreomsorgen (*yrkande 4*). Motionärerna anför att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att genomföra en kartläggning inom de särskilda boendeformerna om i vilken mån de äldre har möjlighet till social gemenskap, att vistas ute och att upprätthålla de vanor och intressen som de haft tidigare.

I *motion So394 av Ulla Hoffmann m.fl. (v)* begärs tillkännagivande om vad i motionen anförts om omhändertagandet av äldre med omfattande omvårdnadsbehov (*yrkande 3*). Motionärerna anför att det genom proposition 2002/03:20 gavs möjlighet att bilda gemensamma nämnder. Förslaget innebär förtydliganden och skärpningar som skall leda till att alla parter skall vara medvetna om ansvarsfördelningen vad gäller äldre med omvårdnadsbehov. Socialstyrelsen bör få i uppdrag att skyndsamt följa utvecklingen.

I *motion So343 av Maud Olofsson m.fl. (c)* begärs att regeringen låter göra en översyn av ansvarsfördelningen mellan kommuner och landsting beträffande hemsjukvård, rehabiliteringsinsatser och hjälpmedel (*yrkande 41*). Motionärerna anser att det råder en oklar ansvarsfördelning och att det därför behövs en översyn. De begär också ett tillkännagivande om att kommunerna bör få anställa läkare (*yrkande 42*). Även om tillhandahållandet av läkar-kompetens skall vara ett landstingsansvar bör de kommuner som önskar det få anställa läkare, anser motionärerna.

I *motion So573 av Kerstin-Maria Stalin och Helena Hillar Rosenqvist (mp)* begärs tillkännagivande om äldrevårdscentraler (*yrkande 5*). Motionärerna anför att dagens vårdorganisation inte är anpassad till att ta hand om de komplexa medicinska problem som äldre kan lida av. Därför bör äldrevårdscentraler inrättas.

I *motion So280 av Helene Petersson (s)* begärs tillkännagivande om vad i motionen anförts om bättre samverkan mellan kommunernas äldreomsorg och landstingens vårdinrättningar.

Tidigare behandling och pågående arbete

I *betänkande 2002/03:SoU9* behandlade utskottet bl.a. Riksdagens revisorers förslag angående Socialstyrelsens normerande roll och motioner om kvalitetsarbete i äldreomsorgen. Utskottet föreslog med bifall till Riksdagens revisorers förslag ett tillkännagivande till regeringen. Utskottet betonade att kvaliteten inom äldreomsorgen systematiskt och fortlöpande skall utvecklas och säkras. Utskottet ansåg det angeläget att Socialstyrelsens normerande roll tydliggörs och stärks. Utskottet noterade därvid att vissa insatser i denna riktning redan hade gjorts. Regeringen hade i socialtjänstförordningen (2001:937) fr.o.m. den 1 januari 2002 föreskrivit att Socialstyrelsen får meddela föreskrifter om insatser inom omsorgen om äldre människor eller

människor med funktionshinder till skydd för enskildas liv, personliga säkerhet eller hälsa. Vidare hade regeringen i regleringsbrevet för budgetåret 2003 till Socialstyrelsen under politikområde Äldrepolitik föreskrivit att Socialstyrelsen skall utveckla sin normering inom områden där det finns behov av statlig vägledning. Styrelsen skulle i sin återrapportering redovisa behoven av normering och dess åtgärder för att tillgodose dessa. Särskild vikt borde läggas vid Socialstyrelsens vidgade rätt att ge ut föreskrifter som även gäller verkställighet av socialtjänstlagen. Utskottet ansåg det väsentligt att regeringen aktivt följde upp att Socialstyrelsens vidgade mandat leder till att äldreomsorgens nationella mål förs ut och följs upp.

Riksdagen följde utskottet (rskr. 2002/03:134, 2002/03:135). (Inga reservationer.)

I *samma betänkande* behandlade utskottet också motioner om demensvård m.m. Utskottet underströk då, än en gång, vikten av en god vård för demenssjuka och att demensvården måste utvecklas, tillsynen förstärkas och rättssäkerheten stärkas. Utskottet ansåg det också viktigt att det förebyggande arbetet uppmärksammas alltmer. Utskottet noterade att regeringen avsåg att i diskussion med Svenska Kommunförbundet pröva hur kommunerna kan stimuleras att erbjuda alla äldre hembesök. Utskottet erinrade om att Demensarbetsgruppen med uppgift att sammanställa kunskaper om situationen för personer med demenssjukdom och deras anhöriga skulle redovisa sitt arbete senast den 30 juni 2003. Utskottet ansåg att resultatet av det pågående arbetet borde avvaktas. De då aktuella motionerna avstyrktes därmed. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2002/03:134, 2002/03:135). (Reservationer v, mp.)

Regeringen beslutade den 3 april 2003 att tillkalla en särskild utredare för att genomföra en översyn av vård och omsorg för äldre drygt tio år efter ädelreformen (*dir. 2003:40, 2003:171*). I fokus för uppdraget står samverkan mellan kommunernas omsorg och hälso- och sjukvård och landstingens hälso- och sjukvård. Målgruppen är främst äldre människor med sammansatta, komplexa och/eller snabbt föränderliga vård- och omsorgsbehov. Utredaren skall analysera och överväga följande frågor:

- Hur kan vården och omsorgen på bästa sätt organiseras för att säkerställa en hög kvalitet, tillgänglighet och kontinuitet samt trygghet och inflytande för de äldre själva, med beaktande av såväl sociala som medicinska behov?
- Är den nuvarande huvudmannaskapsgränsen mellan landsting och kommun ändamålsenlig eller bör ansvarsfördelningen ändras?
- Hur kan hälso- och sjukvården i kommuner och landsting bäst organiseras så att de äldres behov tillgodoses på bästa möjliga sätt, såväl i ordinärt boende som i särskilt boende?

Särskild vikt skall läggas vid:

- integreringen av primärvårdens läkarresurser i kommunernas vård och omsorg,

- för- och nackdelar med hemsjukvård i kommunens respektive landstingets regi,
- utvecklingen av det särskilda boendet,
- utvecklingen inom akutsjukvården,
- samverkan mellan akutsjukvård–geriatrik–landstingens primärvård–hemsjukvård–hemtjänst,
- utformningen av en långsiktig strategi för läkarmedverkan i kommunernas hälso- och sjukvård.

Utredaren skall vidare analysera och föreslå en tydligare och mer ändamålsenlig ansvarsfördelning mellan kommuner och landsting för tillgången till rehabilitering och effektivt fungerande hjälpmedel.

Uppdraget skall redovisas senast den 31 mars 2004.

I *budgetpropositionen, 2003/04:1*, redovisade regeringen att den inlett diskussioner med företrädare för Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet om möjligheterna att utveckla bl.a. kvaliteten och tillgängligheten i vård och omsorg om de äldre. Målsättningen är att etablera ett långsiktigt samarbete kring angelägna frågor.

Regeringen föreslog i *proposition 2002/03:20 Samverkan mellan kommuner och landsting inom vård- och omsorgsområdet* en lag om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet. Förslaget innebar att kommuner och landsting ges möjlighet att samverka i en gemensam nämnd för att gemensamt fullgöra uppgifter inom vård- och omsorgsområdet.

Utskottet behandlade propositionen i *betänkande 2002/03:SoU12*. Utskottet tillstyrkte lagförslaget och anförde att en bättre samordning förbättrar kvaliteten och servicen till de enskilda samtidigt som samhällets resurser används effektivare. Enligt utskottets mening innebar möjligheten att bilda en gemensam nämnd att samarbetsformerna kan anpassas efter lokala behov och förutsättningar. Genom förslaget om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet ansåg utskottet att goda förutsättningar har skapats för huvudmännen att själva välja den form av politiskt och administrativt ansvar som de anser bäst gagnar samordning och samverkan. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2002/03:158). (Reservationer i olika delar från m, fp, kd och c).

I oktober 2003 publicerades departementspromemorian *På väg mot en god demensvård, Ds 2003:47*. I promemorian redovisas ett antal punkter som Demensarbetsgruppen anser vara viktiga att genomföra på kort och längre sikt för att förstärka och utveckla demensvården i Sverige. Förslagen riktar sig både till huvudmännen och staten. Bland annat föreslås att demensutbildning bör införas i olika grad och omfattning på samtliga grundutbildningar inom vård och omsorg, tjänster bör inrättas för spetskompetens som demenssjuksköterskor eller motsvarande i kommuner och primärvård, vårdgivarna bör erbjuda handledning till all personal i demensvården, staten bör genomföra en bred nationell informations- och kompetenssatsning om unga demenssjuka för att öka kunskaperna hos både allmänheten och vårdgivarna och underlätta snabbare och mer adekvata stödinsatser till de drabbade och deras anhöriga.

Vidare föreslås regeringen ge Socialstyrelsen i uppdrag att utveckla vägledning, nationella riktlinjer och/eller kvalitetsindikatorer för demensvården. Staten, Landstingsförbundet och Svenska Kommunförbundet bör genomföra kvalitetsutveckling i demensvården genom ett kvalitetsprojekt som man gemensamt finansierar. Regeringen bör tillsätta en särskild utredning med uppgift att överväga och ta ställning till om det fordras en särskild lagstiftning som gör det möjligt att vidta tvångsåtgärder efter noggrann prövning, etiska principer och då alla andra frivilliga utvägar prövats. En sådan lagstiftning skulle enligt arbetsgruppen minska det tvång som i dag förekommer inom demensvården.

Rapporten bereds för närvarande inom Socialdepartementet.

I februari 2004 inleder *Landstingsförbundet, Svenska Kommunförbundet och Socialdepartementet*, enligt uppgift, ett gemensamt arbete för att ta till vara och sprida ny och tillgänglig kunskap om svensk demensvård.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att regeringen i april 2003 tillkallade en särskild utredare för att genomföra en översyn av vård och omsorg för äldre drygt tio år efter ädelreformen. I fokus för uppdraget står samverkan mellan kommunernas omsorg och hälso- och sjukvård och landstingens hälso- och sjukvård. Utredaren skall redovisa sitt uppdrag mycket snart. De yrkanden som tas upp i motionerna So201 (m), So280 (s), So341 (kd), So343 (c) yrkandena 41 och 42, So353 (v) yrkandena 2–4 och 6, So394 (v) yrkande 3, So418 (m) yrkandena 7 och 8, So443 (kd) yrkandena 1 och 2, So495 (fp) yrkande 1 (delvis), So502 (fp) yrkande 15, So572 (fp) yrkande 10, So573 (mp) yrkande 5, So591 (kd) yrkandena 7, 10 och 14 och So640 (kd) yrkandena 21 och 22 omfattas i huvudsak av utredningsdirektiven. Utskottet noterar vidare att regeringen och företrädare för Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet har inlett diskussioner om möjligheten att utveckla bl.a. kvaliteten och tillgängligheten i vård och omsorg om de äldre. Utskottet anser inte att det behövs något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionerna. Motionerna avstyrks.

Även motionerna So267 (kd) och So591 (kd) yrkande 8 om demensvård avstyrks. Utskottet konstaterar att departementspromemorian På väg mot en god demensvård, Ds 2003:47, för närvarande bereds inom Socialdepartementet och att departementet inlett ett arbete tillsammans med Landstingsförbundet och Svenska Kommunförbundet med att sprida ny och tillgänglig kunskap om svensk demensvård. Utskottet anser att resultatet av pågående arbete bör avvaktas. Riksdagen bör således inte ta något initiativ på området.

Tillsynsverksamheten m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om tillsynsverksamheten. Utskottet konstaterar att tillsynsverksamheten kraftfullt förstärkts genom inrättandet av äldreskyddsombud vid länsstyrelserna. Socialstyrelsens redovisning av verksamheten bör avvaktas. Utskottet anser inte att någon ändring av tillsynsorganisationen bör göras. Inte heller bör något uppdrag ges till Socialstyrelsen om att se över MAS (medicinskt ansvarig sjuksköterskas) roll eller att följa upp besluten till särskilda boendeformer. Utskottet anser inte heller att det bör tillsättas någon utredning om att slå samman hälso- och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen. En motion om detta bör avslås liksom en motion om att inrätta en demensombudsman. Riksdagen bör även avslå motioner om ändringar i lex Sarah. Även motioner om inrättande av värn för äldre bör avslås.

Jämför reservationerna 25 (m), 26 (fp), 27 (kd), 28 (v), 29 (v), 30 (v), 31 (m), 32 (kd), 33 (v), 34 (mp) och 35 (fp, mp).

Motioner

I *motion So418 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m)* begärs tillkännagivanden om behovet av en förstärkt och oberoende tillsynsmyndighet (*yrkande 10*) och om en sammanslagning av hälso- och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen för en säkrare och god äldreomsorg (*yrkande 11*). Motionärerna anser att en statlig oberoende tillsynsmyndighet på hälso- och sjukvårdsområdet bör inrättas. Denna bör även ansvara för tillsynen av äldre- och handikappomsorgen.

Även i *motion So203 av Rolf Gunnarsson (m)* begärs tillkännagivande om tillsyn av äldreården. Motionären anför att en ny myndighet bör inrättas med ansvar för tillsynen av äldreården.

I *motion So495 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs tillkännagivanden om vad i motionen anförts om ansvarsfördelningen mellan stat och kommun vad gäller kvalitetsarbete i äldreården (*yrkande 1, delvis*) och om utredning av organisation och prioriteringar inom tillsynsverksamhet på det sociala området (*yrkande 2*). Motionärerna anför att tyngdpunkten i kvalitetsarbetet och tillsynen skall ligga lokalt, med äldreombudsmän, omsorgsgarantier och äldreårdscentrum. De anser vidare att organisation, prioriteringar och arbetsformer i nuvarande tillsynsverksamhet kan ifrågasättas och bör utredas.

I *motion So591 av Alf Svensson m.fl. (kd)* begärs tillkännagivande om behovet av en äldreombudsman (*yrkande 3*). En äldreombudsman skulle kunna verka för förbättringar och ta initiativ till egna utredningar och lämna förslag till åtgärder. Vidare begärs tillkännagivande om tillsynsmyndighet i äldreomsorgen (*yrkande 15*). Motionärerna anser att tillsynen över äldreomsorgen bör skötas av samma myndighet som sköter tillsynen över annan hälso- och

sjukvård, dvs. Socialstyrelsen. Vidare bör patientnämndernas ansvarsområde vidgas så att alla sociala tjänster till äldre människor ryms inom verksamheten.

I motion So346 av Rosita Runegrund och Ingemar Vänerlöv (kd) begärs tillkännagivande om instiftande av en demensombudsman.

I motion So275 av Ingrid Burman m.fl. (v) begärs tillkännagivande om en översyn av tillsynen inom vård och omsorg (yrkande 1). Motionärerna anser att det är viktigt för en effektiv tillsyn att den är samordnad och väl förankrad. Regeringen bör därför föreslå en översyn av formerna för tillsyn samt ge förslag på samordning. Motionärerna begär också tillkännagivande om en förstärkning av MAS (medicinskt ansvarig sjuksköterska) roll i kommunerna (yrkande 3). De anser att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att ser över MAS organisatoriska tillhörighet och om det behövs föreslå ändringar i lagstiftningen för att stärka MAS oberoende ställning.

I motion So353 av Ulla Hoffmann m.fl. (v) begärs tillkännagivande om vad i motionen anförts om lagen om anmälningsskyldighet (yrkande 10). Det är en mycket svår uppgift för vårdpersonalen att anmäla missförhållanden inom vården, då de i första hand skall vända sig till den som förestår vården, anför motionärerna. Därför bör de äldreskyddsombud som inrättats på länsstyrelserna, som skall vara fristående och verka utifrån ett brukarperspektiv, ges i uppdrag att hantera anmälningar enligt lex Sarah. Motionärerna begär också i yrkande 1 tillkännagivande om vad i motionen anförts om uppföljning av besluten till särskilda boendeformer. De anför att kraven för att bli beviljad särskilt boende i dag är så höga att de äldre som har måttliga fysiska behov och där otryggheten dominerar inte beviljas plats på äldreboenden. Socialstyrelsen bör därför ges i uppdrag att nationellt följa upp besluten till särskilt boende.

I motion So338 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp) begärs tillkännagivanden om att en utredning behöver tillsättas för att utreda konsekvenserna, både för vården och för de anställda, av att anställda följer sin lagstadgade skyldighet och anmäler missförhållanden inom omsorgen av äldre och funktionshindrade (yrkande 1), om att nämnda utredning även bör komma med förslag om skydd för anställda som gör anmälan enligt lex Sarah (yrkande 2) och om att lämplig myndighet bör ges i uppgift att kontinuerligt följa upp hur det gått för anställda som gjort lex Sarah-anmälan (yrkande 3).

I motion So521 av Inger Nordlander och Eva Arvidsson (s) begärs tillkännagivande om att utse ett av de elva i dag existerande äldreskyddsombuden till nationell äldresamordnare. För att trygga en god äldreomsorg har staten avsatt resurser så att länsstyrelserna och Socialstyrelsens regionala tillsynsenheter kan utveckla sin tillsyn genom att anställa äldreskyddsombud. Motionärerna anser att det torde vara möjligt att inom ramen för resurserna utveckla former för en nationell samordning av tillsynen över äldreomsorgen.

I motion So629 av Inger Nordlander m.fl. (s) begärs tillkännagivande om samordning av äldrevården. Motionärerna anser att det behövs en övergripande tillsynsmyndighet och att denna kan vara Socialstyrelsen.

Frågan om ”Värn för äldre” tas upp i två motioner. I *motion So405 av Cecilia Wikström (fp)* begärs tillkännagivanden om behovet av att inrätta en rådgivande resurs för äldre som utsatts för våld (*yrkande 1*) och om att kommunerna åläggs att prioritera brottsförebyggande insatser, vård, stöd och rehabilitering av äldre brottsoffer (*yrkande 3*). I Norge har man inrättat ett resurscenter, Värn för äldre, som fungerar rådgivande för äldre som utsatts för våld. Det finns enligt motionären ett behov av en svensk motsvarighet till detta.

Även i *motion So573 av Kerstin-Maria Stalin och Helena Hillar Rosenqvist (mp)* begärs tillkännagivande om vad i motionen anförs om ”värn för äldre” (*yrkande 4*). Motionärerna anser att det våld som äldre utsätts för i nära relationer och inom vården inte uppmärksammas tillräckligt. Det bör inrättas s.k. Värn för äldre dit äldre kan vända sig för att få hjälp. Regeringen bör vidare arbeta fram förslag på hur våldet skall upptäckas och förebyggas.

Tidigare behandling och aktuella frågor

Utskottet behandlade bl.a. ett förslag från Riksdagens revisorer om att förstärka tillsynen inom äldreomsorgen i *betänkande 2002/03:SoU9*. Utskottet anförde då följande (s. 37–38):

Utskottet vill erinra om att riksdagen vid behandlingen av statens budget för år 2003 beslutat tillföra 50 miljoner kronor per år för att förstärka tillsynen inom äldreomsorgen och anställa äldreskyddsombud. Utskottet delar dock Riksdagens revisorers bedömning att tillsynen behöver skärpas ytterligare och att de båda tillsynsmyndigheterna i ökad omfattning bör samordna sina insatser. Tillsynen av äldreomsorgen behöver ses i både ett regionalt och ett nationellt perspektiv. Regionalt kan principiellt viktiga, lokala variationer uppmärksammas. Nationellt erhålls en återföring av hur de nationella målen uppfylls, som är viktiga för statsmakterna. Samverkan med utgångspunkt från dessa perspektiv måste samtidigt genomföras i fråga om principiellt viktiga, nationella frågor. Utskottet anser att Socialstyrelsen inom ramen för den nationella tillsynen bör utveckla gemensamma indikatorer över några viktiga kvalitetsaspekter samt inriktningen av äldreomsorgens insatser. Regeringen bör hålla riksdagen underrättad om resultatet. Vad utskottet nu anför med bifall till Riksdagens revisorers förslag 4.2.5 om att stärka tillsynen och med avslag på motionerna – – – bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. (res. m)

Utskottet behandlade också en motion med begäran om att äldreskyddsombudsmännen skulle hantera anmälningar enligt lex Sarah. Utskottet biträdde inte motionen (res. v). Utskottet erinrade dock om att det inte föreligger något lagligt hinder för en enskild att göra en anmälan till tillsynsmyndigheten om missförhållanden inom äldreomsorgen. Utskottet delade inte heller uppfattningen i en motion om att det bör inrättas en demensombudsman. (res. kd)

Riksdagen följde utskottet (rskr. 2002/02:134, 2002/03:135).

Socialministern har i en interpellationsdebatt den 17 november 2003 (ip. 2003/04:77) anförde följande:

På initiativ av regeringen har tillsynen av vården av och omsorgen om äldre förstärkts från och med år 2003 i form av kraftigt ökade resurser till såväl Socialstyrelsen som länsstyrelserna. De regionala tillsynsenheterna vid Socialstyrelsen har fått förstärkning som ska användas dels till att utöka antalet tillsynsinsatser, dels till att utveckla tillsynen av insatser i äldreomsorgen som innehåller inslag av både vård och omsorg. Äldreskyddsombuden vid länsstyrelserna ska i sitt arbete samverka med Socialstyrelsen och andra aktörer som har till uppgift att upprätthålla kvaliteten inom äldreomsorgen, exempelvis de kommunala äldreombudsmännen. Äldreskyddsombuden har möjlighet att i samverkan med bland annat Socialstyrelsen och kommunerna utöva tillsyn över de äldres säkerhet, som exempelvis fysisk tillgänglighet, lås, larm och rutiner för tillämpning av lex Sarah samt brandskydd.

Länsstyrelserna ska senast den 1 december 2003 lämna en redovisning till Socialdepartementet av äldreskyddsombudens verksamhet under året.

Socialstyrelsen kommer senast den 15 juni 2004 att redovisa för regeringen bland annat hur äldreskyddsombudens tillsyn genomförts, exempel på god vård och omsorg som uppmärksammats i tillsynen, brister och missförhållanden som påträffats och, om påtalade brister och missförhållandet inte åtgärdats, orsakerna till detta.

Socialstyrelsen redovisade nyligen en undersökning om tillämpningen av lex Sarah år 2002 i rapporten *Lex Sarah – efter fyra år*. Undersökningen visar på stora regionala och lokala skillnader i anmälningsfrekvens. Tre fjärdedelar av kommunerna svarade att de inte hade några svårigheter att tillämpa bestämmelsen och att det inte behövdes något förtydligande. Socialstyrelsen kommer emellertid att överväga om det är möjligt att förtydliga föreskrifterna och de allmänna råden ytterligare. Styrelsen anför vidare att länsstyrelserna har fått utökade resurser för tillsyn inom äldreområdet. Ett av de områden som lyfts fram som en uppgift för äldreskyddsombuden är uppföljningen av rutiner för tillämpningen av lex Sarah.

I *betänkande 2000/01:SoU9* behandlade utskottet en motion (s) med begäran om en handlingsplan i syfte att förebygga och motverka våld mot äldre. Planen borde bl.a. omfatta ”vårn för äldre” liknande dem i Norge.

Utskottet noterade att i Oslo fanns tre ”Vern for Eldre” som är en del av kommunens trygghetsskapande insatser och som skall hjälpa äldre som är i fara för att utsättas för övergrepp. Hjälpen är avgiftsfri och den äldre kan välja att vara anonym. Övergreppen mot äldre definieras som psykiska, fysiska, sexuella och ekonomiska övergrepp. Men också bristande omvårdnad definieras som övergrepp.

Utskottet anförde i sin bedömning att det delade uppfattningen i motionen att det är angeläget att föregripa och motverka övergrepp mot äldre. Utskottet erinrade om anmälningsplikten för den som är verksam inom omsorger för äldre eller människor med funktionshinder. Utskottet ansåg vidare att stödet till forsknings- och utvecklingsarbete liksom förbättrade möjligheter till kompetensutveckling och fortbildning är viktiga insatser för att öka kunskapen om övergrepp mot äldre och utveckla metoder för att motverka detta. Inre minst de regionala forsknings- och utvecklingsenheterna kan bidra med ny kunskap på området. Motionen ansåg därmed i huvudsak tillgodosedd. Riksdagen följde utskottet (prot.nr. 2001/01:70). (Ingen res.)

Utskottets ställningstagande

Tillsynsverksamheten har kraftfullt förstärkts genom inrättandet av äldre-
skyddsombud vid länsstyrelserna. Utskottet har erfarit att länsstyrelsernas
nyligen avlämnade preliminära redovisning till Socialdepartementet om äld-
reskyddsombudens verksamhet under år 2003 visar på att resurserna för
tillsynsverksamheten vid länsstyrelserna förstärkts med nästan 100 % jämfört
med före reformen. Länsstyrelsernas tillsynsresurser för enbart äldreomsorgen
uppskattas ha mer än femdubblats. Redovisningen visar bl.a. att samverkan
med Socialstyrelsens regionala tillsynsenheter kring gemensam tillsyn ökar
och att reformen ger möjlighet till metodutveckling där medborgarperspekti-
vet lyfts fram. Förstärkningen ger även möjlighet till en bättre planlagd och
strukturerad verksamhet. En utförlig redovisning kommer att sammanställas
av Socialstyrelsen och redovisas för Socialdepartementet i mitten av juni
2004. Utskottet anser att eventuellt ytterligare förändringar av tillsynsverk-
samheten inte bör övervägas förrän denna redovisning föreligger. Motionerna
So203 (m), So275 (v) yrkande 1, So418 (m) yrkande 10, So495 (fp) yrkan-
dena 1 (delvis) och 2, So521 (s), So591 (kd) yrkandena 3 och 15 och So629
(s) avstyrks.

Utskottet anser inte heller att uppdrag nu bör läggas till Socialstyrelsen om
att se över MAS (medicinskt ansvarig sjuksköterska) organisatoriska tillhö-
righet. Motion So275 (v) yrkande 3 avstyrks därmed. Även motion So353 (v)
yrkande 1 med begäran om att Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att följa upp
besluten till särskilda boendeformer avstyrks.

Utskottet är inte berett att ta initiativ till en utredning om en översyn av
hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och socialtjänstlagen (2001:453) i syfte
att sammanföra dem för att säkra en god äldreomsorg. Motion So418 (m)
yrkande 11 avstyrks därmed.

Utskottet delar inte heller uppfattningen i motion So346 (kd) att det bör
inrättas en demensombudsman. Motionen avstyrks.

Utskottet biträder inte heller motionerna So338 (mp) yrkandena 1–3 och
So353 (v) yrkande 10. Utskottet vill dock än en gång erinra om att det inte
föreligger något lagligt hinder för en enskild att göra en anmälan till till-
synsmyndigheten om missförhållanden inom äldreomsorgen.

Utskottet anser det angeläget att föregripa och motverka våld mot äldre.
Den förstärkta tillsynen och möjligheterna för enskilda att vända sig till äld-
reskyddsombuden innebär ett förstärkt skydd för de äldre. Detta bör också
leda till ett starkare fokus på övergrepp i olika former som äldre kan drabbas
av. Vidare är kompetensutveckling och fortbildning för personalen viktiga
insatser för att öka kunskapen om och utveckla metoder för att motverka
övergrepp mot äldre. Utskottet anser inte att motionerna So405 (fp) yrkandena
1 och 3 och So573 (mp) yrkande 4 bör föranleda något initiativ från riksdag-
ens sida. Motionerna avstyrks.

Ställföreträdarfrågan och fysiska begränsningsåtgärder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå en motion om ställföreträdarfrågan och en motion om fysiska begränsningsåtgärder med hänvisning till pågående arbete på området.

Jämför reservationerna 36 (m, fp, kd, c) och 37 (v, mp).

Motioner

I motion So418 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m) begärs tillkännagivande om vad i motionen anförs om ställföreträdarfrågan (*yrkande 13*). Motionärerna anför att enligt svensk lag får ingen ges vård och behandling mot sin vilja. Patienter med nedsatt beslutskompetens riskerar därmed att bli under- men också överbehandlade. Personalen som inte har stöd i grundlagen för sina insatser lever, liksom patienterna, i ett laglöst tillstånd. Motionärerna anser att det nu krävs snara åtgärder.

I motion So353 av Ulla Hoffmann m.fl. (v) begärs tillkännagivande om rättssäkerhet för dementa avseende fysiska begränsningsåtgärder (*yrkande 11*). Regeringen har tillsatt två olika utredningar som på olika sätt har fått i uppdrag att belysa frågor om bl.a. ställföreträdarrollen och vård och behandling. Vad som inte tycks beredas är frågan om användandet av fysiska begränsningsåtgärder såsom bälten, skyddsselar och brickbord vilka i dag endast regleras via en förordning. Motionärerna anser att regeringen bör ta initiativ till lagstiftningen för användandet av fysiska begränsningsåtgärder inom äldreomsorgen.

Tidigare behandling och pågående arbete

I *betänkande 2002/03:SoU9* behandlade utskottet senast motioner om ställföreträdarfrågan. Utskottet erinrade då om att utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare skall granska och ta ställning till behovet av ändringar i regelverket för gode män och förvaltare. De då aktuella motionerna avstyrktes därmed. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2002/03:134, 2002/03:135). (res. m, fp, kd, c och v, mp)

Utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare (Ju 2002:04) skall utvärdera 1995 års förmyndarskapsreform (*dir. 2002:55, 2003:23*). Utredaren skall därutöver granska och ta ställning till behovet av ändringar i regelverket för gode män och förvaltare. En särskild fråga är om god man, förvaltare eller någon ny form av legal ställföreträdare skall kunna lämna samtycke till åtgärder inom hälso- och sjukvård, socialtjänst eller forskning för personer som på grund av sjukdom, psykisk störning eller liknande inte själva förmår att ge

samtycke. Utredaren skall även överväga om reglerna bör ändras mot bakgrund av den rekommendation om skydd för hjälpbehövande vuxna som år 1999 antogs i Europarådet. Uppdraget skall redovisas senast den 1 juli 2004.

I departementspromemorian *På väg mot en god demensvård, Ds 2003:47*, föreslås bl.a. att regeringen bör tillsätta en särskild utredning med uppgift att överväga och ta ställning till om det fordras en särskild lagstiftning som gör det möjligt att vidta tvångsåtgärder efter noggrann prövning, etiska principer och då alla andra frivilliga utvägar prövats. En sådan lagstiftning skulle minska det tvång som i dag förekommer inom demensvården.

Rapporten bereds för närvarande inom Socialdepartementet.

Utskottets ställningstagande

Utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare (Ju 2002:04) skall redovisa sitt uppdrag senast den 1 juli 2004. Utskottet anser att det pågående arbetet bör avvaktas och avstyrker därmed motion So418 (m) yrkande 13. Utskottet avstyrker även motion So353 (v) yrkande 11 och anser att beredningen av departementspromemorian *På väg mot en god demensvård, Ds 2003:47*, bör avvaktas.

Personalförsörjningen m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om personalförsörjningen med hänvisning till pågående arbete på området. Riksdagen bör även avslå en motion om anpassad utbildning för biståndsbedömare. Utskottet konstaterar att Högskoleverket har i uppdrag att se över den sociala omvårdnadsutbildningen och socionomutbildningen.

Jämför reservationerna 38 (m), 39 (kd, c), 40 (fp), 41 (mp) och 42 (kd).

Motioner

I motion So418 av *Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m)* begärs tillkännagivande om vad i motionen anförs om personalförsörjning (*yrkande 12*). Genom att låta personalen ta ett större ansvar för verksamheten genom alternativa driftsformer och kooperativ blir det lättare att rekrytera och behålla vårdpersonal. Genom alternativa vårdformer tillmötesgår också personalens önskemål om ett varierat arbetssätt, anför motionärerna.

I motion So572 av *Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs tillkännagivande om äldrevårdens personalförsörjning (*yrkande 9*). Att rekrytera till äldrevården går i längden bara om man i grunden förändrar yrkets villkor, anför motionärerna. Vården behöver en mer småskalig, mindre hierarkisk, arbetsorganisation. Detta förändrar yrket och stärker dess status – genom mer inflytande

över egen arbetssituation i små enheter, bättre utrymme för individuella lösningar av arbetstid och scheman och ambitiös vidareutbildning och kompetensutveckling. Vidare bör vårdanställda ha mer än en arbetsgivare att välja på.

I *motion So428 av Kenneth Johansson m.fl. (c)* begärs att regeringen lägger fram förslag till ett åtgärdsprogram för att långsiktigt säkra personalförsörjningen inom äldreomsorg (yrkande 9). Motionärerna anser att regeringen bör ges i uppdrag att tillsammans med berörda parter presentera ett åtgärdsprogram för att långsiktigt säkra personalförsörjningen inom äldreomsorg och omsorg.

I *motion So549 av Göte Wahlström och Christina Nenes (s)* begärs tillkännagivande om kraftfulla åtgärder för att klara framtida personalrekrytering till vård- och omsorgsarbete. Regeringen bör verka för att kraftfulla åtgärder vidtas för att klara det framtida personalbehovet.

I *motion So591 av Alf Svensson m.fl. (kd)* begärs tillkännagivande om att regeringen bör presentera en för ändamålet anpassad utbildning för biståndsbedömare (yrkande 13). Motionärerna anför att många äldre förvägras ett särskilt boende trots att vårdbehov finns. Detta beror bl.a. på att medicinsk kompetens inte alltid ingår i biståndsbedömningen.

Tidigare behandling och pågående arbete

I *betänkande 2002/03:SoU9*, vartill hänvisas (s. 38–42), behandlade utskottet senast motioner om personalförsörjningen inom äldreomsorgen. Utskottet gjorde bedömningen att personalförsörjningen är fortsatt bekymmersam trots olika typer av insatser som gjorts. Antalet utbildningsplatser inom såväl läkar- som sjuksköterskeutbildningarna har utökats. Resurser har avsatts för att stimulera till minskad deltidsarbetslöshet. Särskilda insatser har gjorts för att öka antalet invandrare som är anställda inom vård- och omsorgsområdet. Studier har visat att kommuner och vård- och omsorgsföretag har vidtagit en rad åtgärder för att främja personalrekryteringen. Utskottet delade regeringens bedömning i skrivelse 2002/03:30 att kommunerna behöver vidareutveckla strategier för vilka åtgärder som behöver vidtas för att förbättra personalens kompetens. Regeringen redovisade i skrivelsen att den beslutat att stödja kommuner och landsting genom en plan med förslag på åtgärder för kompetensförsörjning av personal inom kommunernas vård och omsorg om äldre och personer med funktionshinder. Planen skall utarbetas gemensamt av tio myndigheter. Syftet med insatserna i planen är att skapa bättre förutsättningar för kommuner och företag att fullgöra sitt ansvar som huvudmän för och/eller utförare av vård och omsorg. Planen skall redovisas senast den 31 maj 2004.

Utskottet erinrade också om att regeringen tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att sammanställa kunskap om situationen för personer med demenssjukdomar och deras anhöriga samt identifiera utvecklingsområden där

åtgärder behöver sättas in. Utskottet ansåg att resultatet av det pågående arbetet borde avvaktas och avstyrkte de aktuella motionerna. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2002/03:134, 2002/03:135), (res. m, fp, kd, c).

Utskottet konstaterade vidare att staten genom stimulansbidrag har gjort en särskild satsning på fortbildning av arbetsledare och biståndsbedömare inom äldreomsorgen för att höja kompetensen för dessa personalgrupper. Utskottet delade regeringens bedömning att kommunerna behöver fortsätta med fortbildningssatsningar i syfte att höja kompetensen hos arbetsledare och biståndsbedömare för att möta de ökande krav som verksamheten ställer på arbetsledarfunktionen (rskr. 2002/03:134, 2002/03:135), (res. kd).

I *budgetpropositionen, 2003/04:1*, anförde regeringen (volym 6, s. 118–119) bl.a. att verksamheten inom vård och omsorg ställer allt högre krav på bl.a. arbetsledarfunktionen. Högskoleverket har för närvarande regeringens uppdrag att se över den sociala omvårdnadsutbildningen och socionomutbildningen.

Regeringen konstaterar att trots stora rekryteringssvårigheter har det under många år funnits en hög andel deltidsarbetslösa inom vård och omsorgsområdet. Genom olika åtgärder har deltidsarbetslösheten dock kunnat reduceras med nästan 50 % mellan november 1999 och oktober 2002. För att ytterligare försöka reducera deltidsarbetslösheten avser regeringen att avsätta sammanlagt 250 miljoner kronor under perioden 2002–2004 för olika insatser. Medlen kommer främst att användas för att pröva nya arbetsorganisationer och arbetssätt som skapar fler heltidsarbeten. Medel kommer också att avsättas till flera myndigheter för kompetensutveckling av deltidsarbetslösa, aktionsinriktad forskning samt informationsinsatser.

Högskoleverket har avrapporterat uppdraget i *Högskoleverkets rapportserie 2003:29 Social omsorgsutbildning och socionomutbildning – en översyn*. Rapporten kommer att remitteras i dagarna. Remisstiden blir till 2 juni 2004.

Socialstyrelsen har redovisat en första rapport av de tio myndigheternas arbete med att utarbeta en gemensam plan för kompetensförsörjningen inom kommunernas vård och omsorg om äldre och funktionshindrade personer. Rapporten *Kompetensförsörjning inom vård och omsorg om äldre och funktionshindrade* analyserar förutsättningarna för kompetensförsörjningen. Analysen utgår från det aktuella läget i kompetensförsörjningen. Med stöd av kunskap om förhållanden som har betydelse för kompetensförsörjningen, samt bedömningar av framtida samhällsutveckling, redovisas uppgifter om kompetensförsörjningen fram till 2015, med utblick mot 2030.

Uppdraget skall slutredovisas senast den 31 maj 2004.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar motionärernas bedömningar att personalförsörjningen inom äldreomsorgen är fortsatt bekymmersam trots olika typer av insatser under senare år. Utskottet vidhåller att kommunerna behöver vidareutveckla strate-

gier för vilka åtgärder som behöver vidtas för att förbättra personalens kompetens. Regeringen har givit tio myndigheter i uppdrag att utarbeta en plan med förslag på åtgärder för kompetensförsörjning av personal inom kommunernas vård och omsorg om äldre och personer med funktionshinder. Syftet med insatserna i planen är att skapa bättre förutsättningar för kommuner och företag att fullgöra sitt ansvar som huvudmän för och/eller utförare av vård och omsorg. Planen skall redovisas senast den 31 maj 2004. Utskottet anser att det pågående arbetet, som inom kort är klart, bör avvaktas. Motionerna So418 (m) yrkande 12, So428 (c) yrkande 9, So549 (s) och So572 (fp) yrkande 9 bör inte nu föranleda något initiativ från riksdagens sida. Motionerna avstyrks.

Utskottet vidhåller även att kommunerna behöver fortsätta med fortbildningsinsatser i syfte att höja kompetensen hos arbetsledare och biståndsbedömare för att möta de ökande krav som verksamheten ställer. Utskottet konstaterar vidare att Högskoleverket har avrapporterat uppdraget att se över den sociala omvårdnadsutbildningen och socionomutbildningen. Rapporten kommer att remissbehandlas. Remisstiden blir till 2 juni 2004. Utskottet anser inte att motion So591 (kd) yrkande 13 bör föranleda något initiativ från riksdagens sida. Motionen avstyrks.

Hemtjänsten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om viss hemtjänst utan biståndsprövning. Utskottet anser att den fortsatta beredningen av Äldreberedningens slutrapport bör avvaktas. Riksdagen bör avslå en motion om avdragsrätt för hushållsnära tjänster. Utskottet vidhåller att detta skulle innebära ett avsteg från de principer som ligger till grund för den s.k. skattereformen. Riksdagen bör avslå motioner om vistelsekommunens ansvar för hemtjänst för äldre. Utskottet förutsätter att regeringen noga följer utvecklingen på området och att regeringen vidtar de åtgärder som kan vara påkallade. Utskottet förutsätter också att regeringen vid behov återkommer till riksdagen i frågan.

Jämför reservationerna 43 (fp), 44 (c), 45 (m, fp, kd, c) och 46 (m, fp, kd, c).

Motioner

I motion So572 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) begärs tillkännagivande om nationellt försök med viss icke behovsprövad hemtjänst för personer som är 80 år och äldre (yrkande 3). Motionärerna anför att försök bör genomföras under i första hand tre år med en utvidgad hemtjänst för alla som är 80 år eller äldre. Dessa äldre bör få rätt till 4 timmars hemtjänst i månaden utan bi-

ståndsprövning till ett pris som motsvarar cirka en tredjedel av kostnaden (omkring 75 kr). Regeringen bör överlägga med Svenska Kommunförbundet om formerna för ett sådant försök. Bland annat kan det behöva undersökas om en viss lagändring först behöver göras för att inte försöket skall hindras av en tolkning som förekommit av den s.k. likställighetsprincipen i kommunallagen.

I *motion So591 av Alf Svensson m.fl. (kd)* begärs tillkännagivande om behovet av nya former för service till äldre (*yrkande 16*). De stora servicebehov som många äldre har måste tillgodoses i andra former och av andra utförare än den kommunala hemtjänsten. En skattereduktion på 50 % för privata hushålls köp av tjänster i det egna hemmet bör därför införas, anför motionärerna.

I *motion So428 av Kenneth Johansson m.fl. (c)* begärs tillkännagivande om en utredning av ett system med hemservicecheckar i enlighet med vad som anförts i motionen (*yrkande 6*). Motionärerna anför att systemet med hemservicecheckar skall omfatta alla pensionärshushåll, såväl förtids- som folkpensionärer, och skall gälla för alla normalt förekommande tjänster i hemmet. Det som redan förekommer inom den behovsprövade hemtjänsten skall inte ingå i detta system.

I flera motioner tas frågan om hemtjänst för sommarboende upp. I *motion So228 av Lars-Ivar Ericson (c)* begärs tillkännagivande om hemtjänst för sommarboende och ersättning för denna. Motionären anser att det är önskvärt med ett clearingsystem för interkommunal ersättning vid hemtjänst för sommarboende. Liknande yrkanden finns också i motionerna *2002/03:So284 av Åsa Torstensson (c)*, *2002/03:So302 av Rosita Runegrund (kd)*, *2002/03:So381 av Catharina Bråkenhielm m.fl. (s)*, *2002/03:N397 av Martin Andreasson m.fl. (fp)* *yrkande 8*, *So261 av Rigmor Stenmark (c)*, *So281 av Agneta Ringman (s)*, *So388 av Christer Skoog m.fl. (s)*, *So566 av Ingvar Svensson och Rosita Runegrund (kd)* och *So612 av Catharina Bråkenhielm m.fl. (s)*.

Tidigare behandling och pågående arbete

Senast i *betänkande 2001/02:SoU11* vidhöll utskottet sin uppfattning att det inte bör göras något undantag från huvudregeln om att det är vistelsekommunen som bär ansvaret för t.ex. hemtjänst till sommargäster (s. 15). De aktuella motionerna avstyrktes därmed. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2001/02:178), (res. kd, c).

I *betänkande 2002/03:SoU9* behandlade utskottet senast motioner med begäran om att kunna erbjuda viss hemtjänst utan biståndsprövning. Utskottet konstaterade att regeringen, enligt ett uttalande av socialministern i en riksdagsdebatt den 20 februari 2003, hade för avsikt att utreda möjligheterna att erbjuda viss hemtjänst utan biståndsprövning med hänsyn till om detta är förenligt med kommunallagen (1991:900). Utskottet avstyrkte aktuella motioner med hänvisning till att riksdagen inte borde ta något initiativ på området. Med anledning av motioner behandlade utskottet också frågan om

avdragsrätt för hushållsnära tjänster. Utskottet vidhöll att avdragsrätt för hushållsnära tjänster skulle innebära ett avsteg från de principer som ligger till grund för den s.k. skattereformen. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2002/03:134, 2002/03:135), (res. fp, c).

Äldreberedningen, Senior 2005 anför i sin slutrapport *Äldrepolitik för framtiden (SOU 2003:91)* att kunskaperna behöver förbättras om vad tillgång till service i hemmet betyder för självständighet och hälsa liksom om vad det kostar. Utredningen konstaterar emellertid att den verksamhet som vissa kommuner erbjuder med service i hemmet utan behovsprövning har ifrågasatts ur juridisk synpunkt. Främst har det gällt om kommunernas regler att ge service till äldre människor över en viss ålder utan behovsprövning är förenliga med likställighetsprincipen i kommunallagen samt att reglerna om bistånd i socialtjänstlagen förutsätter någon form av behovsprövning. Att servicetjänster tillhandahålls utan behovsprövning innebär också att tjänsterna inte omfattas av regler om momsbefrielse i mervärdesskattelagen. Enligt utredningens bedömning skulle det gå att undanröja de juridiska hinder som finns i kommunallagen för att tillhandahålla service i hemmet utan behovsbedömning genom ett tillägg i socialtjänstlagen eller i en särskild lag. Det är däremot enligt utredningens bedömning inte möjligt att genom en lagändring medverka till att serviceavgifter utan behovsbedömning blir befriade från moms mot bakgrund av att reglerna för mervärdesskatt är harmoniserade på EG-nivå och detta skulle strida mot EG-direktiv. Utredningen anser däremot att det är möjligt att inom nuvarande lagstiftning utveckla enklare behovsbedömningar för servicetjänster. Regeringen bör därför ge Socialstyrelsen i uppdrag att stödja utvecklingen av metoder för seriösa men enklare behovsbedömningar inom ramen för nuvarande lagstiftning. Regeringen bör även ta initiativ till en uppföljning av den enskildes erfarenheter och upplevelser av olika former av behovsbedömningar. Regeringen bör också överväga att stödja en försöksverksamhet med ökad tillgång till service i hemmet för äldre inom ramen för nuvarande lagstiftning.

Utredningen skall remissbehandlas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att regeringens fortsatta beredning av Äldreberedningens slutrapport och förslagen om hemtjänst bör avvaktas. Motionerna So428 (c) yrkande 6 och So572 (fp) yrkande 3 avstyrks därmed.

Utskottet vidhåller att avdragsrätt för hushållsnära tjänster skulle innebära ett avsteg från de principer som ligger till grund för den s.k. skattereformen. Motion So591 (kd) yrkande 16 avstyrks därmed.

Enligt 2 kap. 1–2 §§ socialtjänstlagen (2001:453) svarar varje kommun för socialtjänsten inom sitt område. Kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver.

Frågan om hemtjänst vid vistelse i annan kommun än bosättningskommunen tas upp i ett antal motioner. Flera motionärer förespråkar ett clearingsystem för interkommunal ersättning.

Utskottet vill inledningsvis understryka att personer med behov av stöd och hjälp självfallet skall kunna vistas i annan kommun än bosättningskommunen, t.ex. för sommarvistelse, och få den hjälp och det stöd de behöver. Utskottet har vid tidigare behandling ansett att det inte bör göras något undantag från huvudregeln att det är vistelsekommunen som bär ansvaret.

Utskottet har erfarit att Svenska Kommunförbundet anser att frågan vuxit i omfattning sedan förbundet senast utredde den 1998. Många kommuner vänder sig till förbundet och påtalar det som berörs i motionerna. Förbundet utreder därför nu på nytt frågan. För förbundsstyrelsen kan det, enligt uppgift, bli ett ärende under våren 2004.

Utskottet anser för sin del att Svenska Kommunförbundets beredning av frågan bör avvaktas och att riksdagen inte bör föregripa pågående arbete. Utskottet förutsätter emellertid att regeringen noga följer utvecklingen på området och vidtar de åtgärder som kan vara påkallade. Utskottet förutsätter också att regeringen vid behov återkommer till riksdagen. Utskottet avser att noga följa utvecklingen, men anser inte att motionerna 2002/03:So284 (c), 2002/03:So302 (kd), 2002/03:So381 (s), 2002/03:N397 (fp) yrkande 8, So228 (c), So261(c), So281 (s), So388 (s), So566 (kd) och So612 (s) nu bör föranleda något initiativ från riksdagens sida. Motionerna avstyrks.

Avgifter inom äldreomsorgen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om avgifter inom äldreomsorgen. Utskottet förutsätter att regeringen i den aviserade skrivelsen till riksdagen om jämkning av avgifter för färdilagad mat m.m. inom äldre- och handikappomsorgen kommer att hantera de problem som Socialstyrelsen påtalat i sin uppföljning liksom de frågeställningar som tas upp i motionerna. I de fall så inte sker avser utskottet att återkomma i frågan. Utskottet anser inte att de aktuella motionerna nu bör föranleda något initiativ från riksdagens sida.

Jämför reservation 47 (m, fp, kd, c).

Motioner

I motion So418 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m) begärs tillkännagivande om vikten av att skyndsamt följa upp effekterna av avgiftsreformen inom äldre- och handikappomsorgen (yrkande 16). Motionärerna understryker vikten av att Socialstyrelsen skyndsamt följer upp avgiftsreformen och iden-

tifierar eventuella orättvisor inom det nya avgiftssystemet. Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen så att dessa eventuella fel och brister kan åtgärdas och den ekonomiska tryggheten för äldre förbättras.

I *motion So591 av Alf Svensson m.fl. (kd)* hemställs att regeringen återkommer med förslag till riktlinjer för tillämpningen av maxtaxan i äldreomsorgen (*yrkande 5*). Tillämpningen av maxtaxan skiljer sig åt mellan olika kommuner, anför motionärerna. De anser att regeringen måste återkomma med tydliga konsekvensbeskrivningar för pensionärer i olika inkomstlägen och därefter förtydliganden av lagparagraferna. Bristerna måste åtgärdas omedelbart.

I *motion So353 av Ulla Hoffmann m.fl. (v)* begärs tillkännagivande om vad i motionen anförs om åtgärder av brister i maxtaxan inom äldreomsorgen (*yrkande 7*). Socialstyrelsens uppföljning av det nya avgiftssystemet visar att inom vissa områden kvarstår problem. Motionärerna anser att regeringen skyndsamt bör ta fram förslag som åtgärdar de brister som kvarstår inom avgiftssystemet för äldre och funktionshindrade.

I *motion So428 av Kenneth Johansson m.fl. (c)* begärs tillkännagivande om att snarast utvärdera konsekvenserna av den nu införda maxtaxereformen (*yrkande 4*).

I *motion So350 av Birgitta Carlsson och Viviann Gerdin (c)* begärs tillkännagivande om att utvärdera konsekvenserna av införandet av maxtaxan för äldre så att den ger alla pensionärer rättvisa villkor.

I *motion So358 av Lennart Axelsson m.fl. (s)* begärs tillkännagivande om behovet av en konsekvensanalys av kommunernas ekonomiska kompensation vid införandet av maxtaxan inom äldreomsorgen.

I *motion So596 av Louise Malmström (s)* begärs tillkännagivande om att överväga en översyn av socialtjänstlagen i den del som gäller vuxna som bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden men inte likställs med gifta par vid bestämmelser om avgifter inom äldre- och handikappomsorgen.

I *motion So597 av Louise Malmström (s)* begärs tillkännagivande om behovet av att överväga att utforma förändringarna i socialtjänstlagen så att jämkning av kostavgifter sker i landets samtliga kommuner.

Bakgrund m.m.

Enligt 8 kap. 4 § *socialtjänstlagen (2001:453)* skall i fråga om makar den enskildes inkomst anses utgöra hälften av makarnas sammanlagda inkomster. I proposition 2000/01:149 som låg till grund för den aktuella lagstiftningen hänvisar regeringen till den lagstadgade underhållsskyldigheten mellan makar och registrerade sambor som motiv för detta sätt att beräkna inkomsten. Motsvarande gäller inte sambors inkomster, då det inte finns någon lagstadgad underhållsskyldighet mellan dem.

I *budgetpropositionen, 2003/04:1*, redovisades (volym 6, s. 120) att de nya bestämmelserna om avgifter inom äldre- och handikappomsorgen har gett ett ökat skydd mot höga avgifter för personer i olika inkomstnivåer. Socialsty-

relsens uppföljningar har dock visat att vissa kommuner har beslutat upphöra med att jämka kostnaderna för bl.a. mat vilket främst drabbat personer med låga inkomster och lågt eller inget bostadstillägg. Regeringen anför att frågan för närvarande bereds i Regeringskansliet.

Regeringen avlämnade i december 2003 en lagrådsremiss Jämkning av avgift för färdiglagad mat och andra sociala tjänster inom äldre- och handikappomsorgen. *Lagrådet* har vid sin behandling av förslaget ifrågasatt den föreslagna lagregleringen och bl.a. anført följande:

Frågan synes hellre böra ställas om det behov av jämkning som kan finnas inte borde tillgodoses genom att respektive kommun väljer att bygga ut sina taxebestämmelser med jämningsregler. En bestämmelse i lagform av föreslagna lydelse synes inte medföra fördelar när det gäller att undanröja eller minska farhågor för att beslutet om jämkning kan komma att strida mot likställighetsprincipen. Av betydelse i det hänseendet är att de jämningsbeslut som fattas är grundade på normer och skäl som är sakligt godtagbara sett ur likabehandlingssynpunkt. Detta lär inte bli bättre utan snarare sämre säkerställt med den föreslagna lagregeln än om stödet för jämkning hämtas i närmare preciserade taxebestämmelser.

Enligt propositionslistan avser *regeringen* att avlämna en skrivelse till regeringen den 26 februari 2004.

Utskottets ställningstagande

Socialstyrelsens uppföljning visar att avgiftsreformen i stort fått avsedd effekt och att måluppfyllelsen är god. Omsorgstagarna har fått ett bättre skydd mot för höga avgifter för hemtjänst, dagverksamhet, kommunal sjukvård och sådan bostad som inte omfattas av hyreslagen (12 kap. jordabalken). Av uppföljningen framgår emellertid att personer med låga inkomster i vissa fall har fått en försämrad ekonomi efter det att de nya avgiftsreglerna införts. Framför allt behövs enligt Socialstyrelsen en reglering av avgiften för färdiglagad mat.

Utskottet vill för sin del understryka att för personer med låga inkomster är det särskilt viktigt att kommunerna får beakta den enskildes ekonomiska förhållanden vid fastställande av avgift och när särskilda skäl föreligger jämka avgiften så att dessa personer förbehålls tillräckliga medel för sina personliga behov.

Utskottet konstaterar att regeringen har aviserat att den inom kort avser att avlämna en skrivelse till riksdagen om jämkning av avgifter för färdiglagad mat m.m. inom äldre- och handikappomsorgen. Utskottet förutsätter att regeringen i den aviserade skrivelsen till riksdagen kommer att hantera de problem som Socialstyrelsen påtalat i sin uppföljning liksom de frågeställningar som tas upp i motionerna So350 (c), So353 (v) yrkande 7, So358 (s), So418 (m) yrkande 16, So428 (c) yrkande 4, So591 (kd) yrkande 5, So596 (s) och So597 (s). I det fall så inte sker avser utskottet att återkomma i frågan. Utskottet anser inte att de aktuella motionerna nu bör föranleda något initiativ från riksdagens sida. Motionerna avstyrks.

Anhörigstöd m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör med bifall till en mp-motion och delvis bifall till motioner från (m), (fp), (kd), (v) och (c) som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anför. Utskottet anser att det behövs en kraftfull utveckling av olika former för avlastning, stöd och utbildning till närstående. Regeringen bör därför snarast återkomma till riksdagen dels med en redovisning i anledning av det tidigare tillkännagivandet av riksdagen, dels med förslag till insatser för att ytterligare säkerställa och stärka stödet till anhöriga. Övriga motioner avstyrks.

Motioner

I motion So418 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m) begärs tillkännagivande om anhörigas och närståendes situation (*yrkande 17*). Motionärerna anser att anhörigvårdare och närstående måste erbjudas stöd, dels ekonomiskt, dels genom kontinuerlig utbildning och möjlighet till avlösning och korttidsboende eller dagvård för den sjuke anhörige.

I motion So505 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) begärs tillkännagivande om vad i motionen anförts om överläggningar med Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet om former för utökad stöd till den som vårdar närstående (*yrkande 1*). Motionärerna anser att följande reformförslag bör diskuteras: en fortsatt utbyggnad av avlastnings- och växelvärd, förbättringar i kommunernas regler för hemvårdsbidrag samt ökade möjligheter att anställa närstående.

I motion A371 av Alf Svensson m.fl. (kd) begärs tillkännagivande om vikten av att uppvärdera hemarbete och anhörigvård (*yrkande 21*). (Motionärerna anför att anhörigvård är ett krävande arbete. Detta bör generera pensionspoäng och värderas som meritgrund.)

I motion So641 av Rosita Runegrund m.fl. (kd) begärs tillkännagivanden om behovet av hälsoekonomiska studier och forskning kring anhörigvårdarens hälsotillstånd (*yrkande 1*), om behovet av forskning kring anhörigvården (*yrkande 2*) och om nationellt resurscenter för anhörigstöd (*yrkande 3*). Vidare yrkas att riksdagen beslutar om ändring av 5 kap. 10 § socialtjänstlagen (2001:453) enligt följande lydelse: ”Socialnämnden **skall** genom stöd och avlösning underlätta för dem som vårdar närstående som är långvarigt sjuka eller äldre eller som har funktionshinder” (*yrkande 8*). Motionärerna anser att anhörigstödet är så viktigt att det bör bli en särskilt reglerad skyldighet för socialtjänsten att ge ett sådant stöd. Motionärerna begär vidare tillkännagivande om anhöriganställning (*yrkande 5*). Det råder i dag stora skillnader mellan kommunerna när det gäller yngre anhörigas möjlighet till anställning för vård av närstående. Trygghetsförsäkringar och pensionsavtal gäller inte för denna grupp. Frågan om de anhöriga enbart skall få olika typer av stöd

eller om de skall anställas och omfattas av trygghetsförsäkringar och pensionsavtal måste lyftas fram. Detta behöver, enligt motionärerna, utredas närmare.

I *motion So353 av Ulla Hoffmann m.fl. (v)* begärs tillkännagivanden om anhörigstöd (*yrkande 12*) och om uppföljning av anhänginsatser (*yrkande 13*). Motionärerna anser att regeringen bör överväga att tillföra medel för fortsatt utveckling av anhörigstödet. Vidare bör Socialstyrelsen ges i uppdrag att följa utvecklingen och ge förslag på åtgärder så att det säkerställs att anhänginsatser utförs utifrån den enskildes önskemål, anhörig såväl som brukare, och inte som ett led i samhällets besparingar.

I *motion So428 av Kenneth Johansson m.fl. (c)* begärs tillkännagivande om en strategi för att stimulera ett bra samarbete mellan anhörigvård och den offentliga vården och omsorgen (*yrkande 7*). Motionärerna anför att samhället måste ge anhörigvårdare ökat stöd i form av avlösning, avlastning och anhörigrträffar.

I *motion So573 av Kerstin-Maria Stalin och Helena Hillar Rosenqvist (mp)* begärs tillkännagivande om vad i motionen anförts om avlastning, stöd och utbildning till närstående (*yrkande 7*). Motionärerna anför att det behövs en kraftfull utveckling av olika former för avlastning, stöd och utbildning till närstående.

Tidigare behandling och pågående arbete, m.m.

Utskottet har i *betänkande 2001/02:SoU11* föreslagit riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att det är önskvärt att i socialtjänstlagen införa en särskilt reglerad skyldighet för socialnämnden att stödja dem som vårdar närstående. Regeringen borde snarast göra en analys av de ekonomiska konsekvenserna av en sådan lagreglering samt redovisa för riksdagen olika alternativa lagregleringar i avsikt att ytterligare stödja anhöriga. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2001/02:178).

Utskottet behandlade åter frågor om anhörigstöd i *betänkande 2002/03:SoU9* i anledning av bl.a. skrivelse 2002/03:30 Uppföljning av den nationella handlingsplanen för äldrepolitiken. Utskottet anförde att den delade regeringens bedömning att det påbörjade utvecklingsarbetet med stöd till anhöriga måste fortsätta och vidareutvecklas. Utskottet konstaterade att regeringen redovisade att den tillsammans med Landstingsförbundet och Svenska Kommunförbundet hade slutit ett utvecklingsavtal om att stödet till anhöriga skall fortsätta under de kommande åren. Vidare hade Socialstyrelsen i uppdrag att följa upp utvecklingen av kommunernas stöd till anhöriga. Utskottet hänvisade också till det arbete som görs i arbetsgruppen med uppgift att sammanställa kunskap om situationen för personer med demenssjukdomar och deras anhöriga samt identifiera utvecklingsområden där åtgärder behöver sättas in på olika nivåer. Utskottet erinrade om att riksdagen i ett tillkännagivande till regeringen våren 2002 givit denna i uppdrag att göra en analys av de ekonomiska konsekvenserna av en särskilt reglerad skyldighet för social-

nämnden att stödja dem som vårdar närstående. Utskottet noterade att regeringen beredde frågan. Utskottet ansåg att riksdagen inte skulle ta något ytterligare initiativ i frågan. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2002/03:134, 2002/03:135), (res. (fp, c), m, kd, v).

I rapporten *På väg mot en god demensvård, Ds 2003:47*, föreslås bl.a. att huvudmännen och staten både på nationell och lokal nivå bör uppmuntra, utveckla och samverka med anhöriga och frivilligkrafter. Vidare föreslås att staten bör permanenta det statliga stödet till anhörigorganisationernas nationella hjälptelefon.

Senior 2005 tar i sin slutrapport *SOU 2003:91* upp stödet till anhöriga. Utredningen föreslår bl.a. att kommunernas skyldighet att stödja anhöriga/närstående bör lagregleras. Utredningen har erfarit att resultatet av Socialdepartementets pågående analys av de ekonomiska och juridiska konsekvenserna av en sådan skyldighet kommer att presenteras under vintern 2003/2004. Utredningen understryker att det är angeläget att tidsplanen hålls. Utredningen anser vidare att regeringen bör ta initiativ till en översyn av hur termerna anhörig och närstående används i lagstiftning som på olika sätt berör vård och omsorg om bl.a. äldre. Utredningen konstaterar att ansvaret för hjälpmedel till anhöriga/närstående som ger vård och omsorg inte är klarlagt i dag. Ansvaret för tekniska hjälpmedel till anhörigvårdare/närstående bör därför utredas.

Utredningen kommer att remissbehandlas.

Svenska Kommunförbundet publicerade i oktober 2003 en skrift *Aktuellt om äldreomsorgen*. Här redovisas bl.a. att den 1 oktober år 2002 var det drygt 5 500 ålderspensionärer 65 år och äldre som beviljats anhörigbidrag. Detta är en ökning med 500 personer sedan 2001. Samtidigt var det ca 2 100 ålderspensionärer som fick hjälp av anhörig eller närstående som anställdes av kommunen eller som hade en s.k. objektsanställning. Det var i stort sett samma antal som år 2001.

Utskottets ställningstagande

Anhöriga står för en mycket stor del av omvårdnaden av äldre, sjuka och handikappade. I flertalet kommuner pågår ett omfattande arbete med att utveckla såväl befintligt anhörigstöd som nya stödformer. Fortfarande är det dock ett område med stora utvecklingsbehov, både vad gäller kvalitet och kvantitet.

Utskottet vill än en gång understryka att det påbörjade utvecklingsarbetet med stöd till anhöriga måste fortsätta och vidareutvecklas. Utskottet erinrar om att riksdagen, på förslag av socialutskottet, våren 2002 (bet. 2001/02:SoU11) givit regeringen till känna att det vore önskvärt att i socialtjänstlagen införa en särskilt reglerad skyldighet för socialnämnden att stödja dem som vårdar närstående. Regeringen borde snarast göra en analys av de ekonomiska kon-

sekvenserna av en sådan lagreglering samt redovisa för riksdagen olika alternativa lagregleringar i avsikt att ytterligare stödja anhöriga. Utskottet konstaterar att någon återrapport till riksdagen ännu inte gjorts.

Utskottet erinrar också om att regeringen slutit ett utvecklingsavtal med Landstingsförbundet och Svenska Kommunförbundet om att stödet till anhöriga, som infördes genom den nationella handlingsplanen för äldrepolitiken, skulle fortsätta också under perioden 2002–2004. Utskottet konstaterar vidare att Äldreberedningen, Senior 2005, i sin slutrapport har tagit upp stödet till anhöriga och framfört flera förslag till åtgärder. Betänkandet skall remissbehandlas.

I flera av de nu aktuella motionerna pekas på det angelägna i en kraftfull utveckling av stödet till anhöriga. Det anförs att olika former för avlastning, stöd och utbildning till närstående behöver utvecklas. Det föreslås att regeringen bör överväga att tillföra medel för fortsatt utveckling av anhörigstödet och att Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att följa utvecklingen och ge förslag till åtgärder så att det säkerställs att anhöriginsatser utförs utifrån den enskildes önskemål, anhöriga såväl som brukare, och inte som ett led i samhällets besparingar. Vidare föreslås att regeringen tar initiativ till överläggningar med kommun- och landstingsförbunden om former för utökat stöd till dem som vårdar närstående, bl.a. i form av utbyggnad av avlastnings- och växelvård, förbättringar i kommunernas regler för hemvårdsbidrag samt ökade möjligheter att anställa närstående.

Utskottet anser för sin del att det behövs en kraftfull utveckling av olika former för avlastning, stöd och utbildning till närstående. Regeringen bör därför snarast återkomma till riksdagen dels med en redovisning av det som inbegrips med det ovan nämnda riksdagsbeslutet, dels med förslag till insatser för att ytterligare säkerställa och stärka stödet till anhöriga.

Vad utskottet nu anfört med bifall till motion So573 (mp) yrkande 7 och delvis bifall till motionerna So353 (v) yrkandena 12 och 13, So418 (m) yrkande 17, So428 (c) yrkande 7, So505 (fp) yrkande 1 och So641 (kd) yrkande 3 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Utskottet anser inte att motionerna So641 (kd) yrkandena 1, 2, 5 och 8 och A371 (kd) yrkande 21 bör föranleda något initiativ från riksdagens sida. Motionsyrkandena avstyrks.

Andra motionsyrkanden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett tiotal motionsyrkanden som utskottet behandlat i förenklad ordning. Utskottet hänvisar till den kompetensfördelning som finns mellan staten och kommuner och landsting.

Jämför särskilt yttrande 2 (mp).

Enligt gällande styrsystem skall riksdagen främst fatta beslut om övergripande och nationella frågor. I de centrala lagarna inom utskottets beredningsområde finns ofta bestämmelser som innebär delegation av detaljbestämmelser till regering och/eller myndigheter. Utskottet finner också anledning att erinra om den kompetensfördelning som finns mellan staten och kommuner och landsting, vilket bl.a. innebär att inom utskottets beredningsområde ligger ramlagstiftning för hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Den konkreta utformningen av verksamheten liksom finansieringsansvaret ligger dock på kommun och landstingsnivå.

Sammanfattningsvis föreslår utskottet med hänvisning till gällande ansvarsfördelning att följande motionsyrkanden avslås.

I motion So205 av Inger René (m) begärs tillkännagivanden om att personalen inom äldreomsorgen får kompetensutveckling i näringslära och kosthållning (*yrkande 1*) och att det i utbildningarna till personalen inom äldreomsorgen ges adekvata kunskaper i näringslära och kosthållning (*yrkande 2*).

I motion So295 av Heli Berg (fp) begärs tillkännagivande om vad i motionen anförs om en försöksverksamhet för finsktalande inom äldreården i Olofström.

I motion So428 av Kenneth Johansson m.fl. (c) begärs tillkännagivande om vad i motionen anförs om förslag för hur volontärer kan bli verksamma inom skola, vård och omsorg (*yrkande 8*).

I motion So573 av Kerstin-Maria Stalin och Helena Hillar Rosenqvist (mp) begärs tillkännagivande om vad i motionen anförs om friskvård och förebyggande verksamhet (*yrkande 2*). Motionärerna anser att det behövs rådgivning och stöd.

I samma motion begärs också tillkännagivande om utveckling av mer lätt-tillgänglig och hanterbar vardagsteknik, och möjlig märkning (*yrkande 3*). Motionärerna anser att någon form av märkning av produkterna t.ex. ”lätt-hanterbar” skulle kunna stötta utvecklingen. Vidare begärs tillkännagivande om frivilligarbete (*yrkande 8*).

I motion So602 av Paavo Vallius och Raimo Pärssinen (s) begärs tillkännagivande om organisationen Sverigefinska Pensionärens möjlighet till inflytande och stöd i samhällslivet. Motionärerna anför att organisationen Sverigefinska Pensionärer bör få statligt stöd och få möjlighet att utse en representant till regeringens pensionärskommitté.

I motion So621 av Göran Norlander och Susanne Eberstein (s) begärs tillkännagivande om terapi och sysselsättning för äldre. Motionärerna anför att när många kommuner och landsting av ekonomiska skäl är tvungna att göra nedskärningar bör betydelsen av terapiverksamheten uppmärksammas.

I motion So641 Rosita Runegrund m.fl. (kd) begärs tillkännagivande om behovet av att verka för att kunskap om anhängigvårdarens situation blir en viktig del i alla utbildningar inom vården och den sociala sektorn (*yrkande 4*).

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Ytterligare mål för äldrepolitiken, punkt 1 (c)

av Kenneth Johansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So428 yrkande 1.

Ställningstagande

Jag anser att målen för äldrepolitiken bör förstärkas till ett mer individbaserat förhållningssätt. Det är viktigt att var och en blir bemött utifrån sina egna förutsättningar och sin egen vilja. Pensionärers livsvillkor och behov varierar, därför kan vi inte betrakta pensionärskollektivet som en homogen samhällsgrupp. Vi måste skapa verkliga möjligheter för den enskilde att påverka sin egen och sina anhörigas omsorg. All vård och omsorg skall ha hög kvalitet, och alla skall bemötas med stor respekt och värdighet. Äldrepolitiken skall bedrivas utifrån ett individbaserat förhållningssätt med utgångspunkt i individens särskilda behov. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2. Inriktningen av äldrepolitiken, punkt 2 (m)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Anne Marie Brodén (m) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:So418 yrkandena 1–4, 2003/04:So572 yrkande 2 och 2003/04:So591 yrkande 17 och avslår motionerna 2003/04:K417 yrkande 6, 2003/04:Sf402 yrkande 27, 2003/04:So289, 2003/04:So353 yrkandena 5 och 9, 2003/04:So400, 2003/04:So428 yrkandena 2 och 10, 2003/04:So477, 2003/04:So508, 2003/04:So520, 2003/04:So544, 2003/04:So572 yrkande 4, 2003/04:So573 yrkandena 9–11, 2003/04:So591 yrkandena 1, 2 och 19 och 2003/04:So600.

Ställningstagande

Vi anser att de begränsningar som i dag hindrar äldre från att välja omsorgsgivare och att obehindrat flytta över kommungränserna måste tas bort. Vi föreslår fritt vårdval i hela Sverige också för äldre som behöver vård och omsorg. För att möjliggöra detta fria vård- och omsorgsval vill vi införa en nationellt samordnad äldrepenning och en statlig finansiering där pengarna för omsorgen följer individen. Äldrepenningens storlek avgörs av den enskildes omsorgsbehov och tillfaller den omsorgsgivare den enskilde eller dennes anhöriga väljer. Valfrihet på lika villkor för alla med behov av omsorg blir därmed verklighet. För att ingen skall lämnas utanför har kommunen det fortsatta ansvaret för att också de som inte orkar, kan eller vill välja får den allra bästa vården.

Det är vidare angeläget att beakta de äldre invandranas speciella förhållanden i äldreomsorgen. Etniska minoritetsorganisationer och pensionärsorganisationer måste få påverka äldreomsorgens utformning. En viktig kvalitets- och trygghetsfråga är tillgången till personal som talar det egna modersmålet. Det krävs vidare respekt för kulturella och religiösa traditioner så långt det är acceptabelt i förhållande till de grundvärderingar som gäller i den svenska vården.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3. Inriktningen av äldrepolitiken, punkt 2 (fp)

av Gabriel Romanus (fp) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:K417 yrkande 6, 2003/04:So477, 2003/04:So508 och 2003/04:So572 yrkandena 2 och 4 och avslår motionerna 2003/04:Sf402 yrkande 27, 2003/04:So289, 2003/04:So353 yrkandena 5 och 9, 2003/04:So400, 2003/04:So418 yrkandena 1–4, 2003/04:So428 yrkandena 2 och 10, 2003/04:So520, 2003/04:So544, 2003/04:So573 yrkandena 9–11, 2003/04:So591 yrkandena 1, 2, 17 och 19 och 2003/04:So600.

Ställningstagande

Vi anser att det behövs en förbättrad valfrihet, så att det stöd kommunen godkänt får användas hos valfri kvalitetsgodkänd vårdgivare, kommunal eller icke-kommunal. Ett starkt stöd för en sådan förbättring blir det om valfrihetsprincipen skrivs in i socialtjänstlagen för både boende och hemtjänst. Regeringen bör återkomma med förslag till en sådan lagändring.

Att bättre tillgodose behoven av kunskaper i finska och andra minoritets- och invandrarspråk bör vara en del av utvecklings- och kvalitetsarbetet inom äldreomsorgen. Inom de språk som Sverige har antagit som minoritetsspråk skall det vara en rättighet att kunna bli vårdad på sitt språk om behov föreligger.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4. Inriktningen av äldrepolitiken, punkt 2 (kd)

av Chatrine Pålsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:Sf402 yrkande 27 och 2003/04:So591 yrkandena 1, 2, 17 och 19 och avslår motionerna 2003/04:K417 yrkande 6, 2003/04:So289, 2003/04:So353 yrkandena 5 och 9, 2003/04:So400, 2003/04:So418 yrkandena 1–4, 2003/04:So428 yrkandena 2 och 10, 2003/04:So477, 2003/04:So508, 2003/04:So520, 2003/04:So544, 2003/04:So572 yrkandena 2 och 4, 2003/04:So573 yrkandena 9–11 och 2003/04:So600.

Ställningstagande

Jag anser att den växande andelen äldre skall betraktas som ett gemensamt samhällsansvar och som en resurs att ta till vara. Äldre behöver vara representerade i alla beslutande församlingar och olika verksamheter skall utformas så att de svarar mot äldres behov.

Den enskildes möjligheter att välja utförare av vård, omsorg och service skall stärkas. Inom äldreomsorgen kan modeller för eget val diskuteras och utprovas under förutsättning att de med särskilda behov värnas. Konkurrensutsättning och tillkomst av alternativ måste präglas av en mycket strikt kvalitetskontroll och fortlöpande uppföljning och utvärdering.

Det är angeläget att beakta de äldre invandrarernas speciella förhållanden i äldreomsorgen. Etniska minoritetsorganisationer och pensionsorganisationer måste få påverka äldreomsorgens utformning. En viktig kvalitets- och trygghetsfråga är tillgången till personal som talar det egna modersmålet. Det krävs vidare respekt för kulturella och religiösa traditioner så långt det är acceptabelt i förhållande till de grundvärderingar som gäller i den svenska vården.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5. Inriktningen av äldrepolitiken, punkt 2 (v)

av Ingrid Burman (v) och Gunilla Wahlén (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:So353 yrkandena 5 och 9, 2003/04:So400 och 2003/04:So520 och avslår motionerna 2003/04:K417 yrkande 6, 2003/04:Sf402 yrkande 27, 2003/04:So289, 2003/04:So418 yrkandena 1–4, 2003/04:So428 yrkandena 2 och 10, 2003/04:So477, 2003/04:So508, 2003/04:So544, 2003/04:So572 yrkandena 2 och 4, 2003/04:So573 yrkandena 9–11, 2003/04:So591 yrkandena 1, 2, 17 och 19 och 2003/04:So600.

Ställningstagande

Vi anser att äldre måste ges ökade möjligheter att styra över innehåll och utformning av beviljade insatser. Det kan t.ex. vara att förfoga över ett antal hemtjänststimmar som tillsammans med vårdgivaren kan användas flexibelt.

Vi anser att Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att särskilt följa upp situationen inom äldreomsorgen för invandrade och äldre som tillhör några av de nationella minoriteterna samt följa upp hur äldreomsorgen uppfyller sitt åtagande vad gäller minoritetsspråken. Det krävs en nationell strategi för att påskynda uppbyggnaden av finskspråkig äldreomsorg i hela landet.

Slutligen anser vi att det krävs ett samlat grepp för att ge alla äldre homo- och bisexuella ett bra och respektfullt bemötande. Detta borde belysas i handlingsplanen för äldrepolitiken.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6. Inriktningen av äldrepolitiken, punkt 2 (c)

av Kenneth Johansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So428 yrkandena 2 och 10 och avslår motionerna 2003/04:K417 yrkande 6, 2003/04:Sf402 yrkande 27, 2003/04:So289, 2003/04:So353 yrkandena 5 och 9, 2003/04:So400, 2003/04:So418 yrkandena 1–4, 2003/04:So477,

2003/04:So508, 2003/04:So520, 2003/04:So544, 2003/04:So572 yrkandena 2 och 4, 2003/04:So573 yrkandena 9–11, 2003/04:So591 yrkandena 1, 2, 17 och 19 och 2003/04:So600.

Ställningstagande

Jag anser att även de äldre skall ges möjlighet till aktivt deltagande i samhällslivet. Kommuner och landsting bör ha ett intresse av ett väl utvecklat samarbete med pensionärsorganisationerna för att tidigt få ta del av synpunkter för att utveckla verksamheten bättre. Ett sätt att nå ökad delaktighet för de äldre är medborgarpaneler och uppsökande arbete från lokala myndigheter. Regeringen bör utveckla former för ökad delaktighet för de äldre.

Inom äldreomsorgen behöver arbetssättet anpassas efter att en högre andel människor med olika kulturell bakgrund kommer att behöva hjälp. Människor med demens glömmar ofta det språk de tillägnat sig senare i livet. Trygghet för dessa människor kan bara skapas genom att äldreboenden byggs upp på språklig grund. Rekrytering av vårdpersonal med olika kulturell kompetens blir viktig för att öka kunskapen om skillnader i synen på åldrande och död.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7. Inriktningen av äldrepolitiken, punkt 2 (mp)

av Kerstin-Maria Stalin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:So353 yrkande 9, 2003/04:So520 och 2003/04:So573 yrkandena 9–11 och avslår motionerna 2003/04:K417 yrkande 6, 2003/04:Sf402 yrkande 27, 2003/04:So289, 2003/04:So353 yrkande 5, 2003/04:So400, 2003/04:So418 yrkandena 1–4, 2003/04:So428 yrkandena 2 och 10, 2003/04:So477, 2003/04:So508, 2003/04:So544, 2003/04:So572 yrkandena 2 och 4, 2003/04:So591 yrkandena 1, 2, 17 och 19 och 2003/04:So600.

Ställningstagande

Den negativa befolkningsutvecklingen i allt större delar av landet är alarmrande. Jag anser att beredskapen för att klara den demografiska omställningen i olika kommuner, landsting och regioner måste inventeras så att vi får en värdig vård och omsorg i hela landet.

Vidare behöver kunskapen om åldrandet bli mycket bättre inom i stort sett alla samhällssektorer. Det finns många områden inom forskningen om äldres villkor och förutsättningar där det i dag saknas tillförlitlig kunskap. Resurser behöver styras över till dessa områden.

Jag anser att Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att särskilt följa upp situationen inom äldreomsorgen för invandrade och äldre som tillhör några av de nationella minoriteterna samt följa upp hur äldreomsorgen uppfyller sitt åtagande vad gäller minoritetsspråken. Det krävs en nationell strategi för att påskynda uppbyggnaden av finskspråkig äldreomsorg i hela landet.

Slutligen anser jag att det krävs ett samlat grepp för att ge alla äldre homo- och bisexuella ett bra och respektfullt bemötande. Detta borde belysas i handlingsplanen för äldrepolitiken.

Vad jag anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

- 8. Äldreomsorgens långsiktiga finansiering, punkt 3 (m, kd, c)**
av Chatrine Pålsson (kd), Cristina Husmark Pehrsson (m), Kenneth Johansson (c), Anne Marie Brodén (m) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So418 yrkande 5.

Ställningstagande

Vi anser att en parlamentarisk beredning snarast bör tillsättas för att, likt pensionärsuppgörelsen, söka en uppgörelse som håller över tid och över val för att garantera äldreomsorgens långsiktiga finansiering. Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

- 9. Domstolstrots, punkt 4 (m)**

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Anne Marie Brodén (m) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So418 yrkande 14.

Ställningstagande

Att kommunerna med nuvarande kostnadsfördelning skall kunna åläggas sanktionsavgifter för att de inte har tillräckliga resurser för att utföra de uppgifter som riksdagen beslutat att de skall utföra är orimligt. Dessutom är det orimligt att en eventuell sanktionsavgift tillfaller staten och inte den enskilde som lidit skada. Vi anser dagens situation oacceptabel. Det är på grund av

kommunernas bristande möjligheter att garantera äldreomsorgen som vi anser att en statlig äldreomsorgspong bör införas. Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

10. Äldreboenden, punkt 5 (kd)

av Chatrine Pålsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:So265 och 2003/04:So591 yrkande 18 och avslår motion 2003/04:So573 yrkande 6.

Ställningstagande

Den växande andelen äldre i befolkningen kräver en medveten bostadsplanering från samhällets sida. Jag anser att mångfald och innovationer skall stimuleras på detta område. De äldre skall tillförsäkras en verklig valfrihet när det gäller boendeformer. Att få möjlighet att bo kvar i sin invanda miljö är en fråga om livskvalitet. För att göra det möjligt för den som önskar att bo kvar i eget boende krävs en utbyggnad av insatser inom hemsjukvård och hemtjänst. Kvarboendet skall underlättas genom bostadsanpassning eller särskilt stöd. Nästa steg i boendetrappan kan vara att byta till seniorboende med viss trygghet och servicefunktioner. När vårdbehoven blir stora är de särskilda boendeformerna, med den trygghet dessa kan erbjuda, ofta vad som efterfrågas.

Ett sätt att hitta andra former för äldreomsorgen är att släppa in producent- och konsumentkooperativ i planering och vid tillkomst av nya enheter.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

11. Äldreboenden, punkt 5 (mp)

av Kerstin-Maria Stalin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So573 yrkande 6 och avslår motionerna 2003/04:So265 och 2003/04:So591 yrkande 18.

Ställningstagande

Jag anser att ett mer varierat utbud av boendeformer för olika delar av livet behöver utvecklas. Utbudet av olika dagverksamheter och korttidsboenden måste utvecklas och stödjas för att bättre kunna möta människors olika behov. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

12. Diskriminering, punkt 6 (kd)

av Chatrine Pålsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So591 yrkande 4 och avslår motion 2003/04:So428 yrkande 3.

Ställningstagande

De äldre är ingen homogen grupp utan måste ses som enskilda individer. De diskrimineringslagar som finns på arbetsmarknadsområdet bör enligt min mening utökas till att också omfatta förbud mot diskriminering av äldre. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

13. Diskriminering, punkt 6 (c)

av Kenneth Johansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So428 yrkande 3 och avslår motion 2003/04:So591 yrkande 4.

Ställningstagande

Centerpartiet har sedan länge ansett att det behövs en samlad diskrimineringslagstiftning för att ge Diskrimineringsombudsmannen (DO) ett kraftfullt verktyg. En sammanhållen lagstiftning som också gäller utanför arbetslivet gör det möjligt att ställa krav på en större del av samhällslivet som även omfattar åldersdiskriminering. Diskriminering av äldre inom vården och i andra sammanhang är ett reellt problem. Jag anser att regeringen bör vidta åtgärder för att förhindra all åldersdiskriminering. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

14. Tillgänglighet till samhällets service, punkt 7 (kd)

av Chatrine Pålsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So591 yrkande 20.

Ställningstagande

Den offentliga servicen och många kommersiella verksamheter genomgår en strukturomvandling som begränsar tillgängligheten för vissa grupper. Tillgången till information om samhälle, organisationer och företag blir alltmera knuten till den nya informationstekniken. Denna strukturella omvandling kan drabba en del äldre som ställs inför betydande tillgänglighetsproblem när det gäller service och information. Denna grupp medborgare bör beaktas mer vid samhällsplaneringen. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

15. Riktlinjer för kosten, punkt 8 (v)

av Ingrid Burman (v) och Gunilla Wahlén (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So353 yrkande 8.

Ställningstagande

Vi har tidigare lyft fram frågan om kosten inom äldreomsorgen och kan konstatera att det operativa ansvaret visserligen ligger i kommunerna men att det normerande ansvaret ligger nationellt. Kosten inom äldreomsorgen är av en sådan betydelse att den kan likställas med andra vårdinsatser, t.ex. läkemedel, vilket kräver riktlinjer för att säkerställa säkerheten och kvaliteten i alla utförarled. Vi anser att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att ta fram riktlinjer för kosten inom äldreomsorgen. Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

16. Förebygga olycksfall m.m., punkt 9 (v, mp)

av Ingrid Burman (v), Kerstin-Maria Stalin (mp) och Gunilla Wahlén (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:Fö240 yrkandena 3 och 4 och 2003/04:So294 yrkandena 1 och 2 och avslår motion 2003/04:So428 yrkande 5.

Ställningstagande

Statistiken visar att dödsfall till följd av olyckshändelser minskar för i stort sett alla olyckstyper. Men denna positiva utveckling omfattar inte de äldre, och i synnerhet inte fallolyckor. Ett bra samlat och utvecklat förebyggande arbete i syfte att minska fallolyckornas antal, framför allt för de äldre, skulle få stor positiv betydelse för livskvaliteten för den enskilde. Räddningsverket och Socialstyrelsen bör därför få i uppdrag att i samverkan ta fram en nationell strategi i syfte att öka de äldres säkerhet. Vidare bör en äldresäkerhetsdelegation inrättas i syfte att få till stånd förebyggande åtgärder. I delegationen bör Räddningsverket, Socialstyrelsen och Boverket ingå. Det är viktigt att dessa myndigheter samarbetar med äldreorganisationer. Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

17. Förebygga olycksfall m.m., punkt 9 (c)

av Kenneth Johansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So428 yrkande 5 och avslår motionerna 2003/04:Fö240 yrkandena 3 och 4 och 2003/04:So294 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Jag anser att vi måste förstärka insatserna för att ge äldre ökad information om goda matvanor och sunda levnadsvanor i övrigt. Det är av yttersta vikt att såväl landsting som kommuner och statliga myndigheter m.fl. uppmärksammar de äldres behov av friskvård och förmedlar kunskap om friskvård, hälsa,

trafik och olycksförebyggande åtgärder. Regeringen bör ta fram ett program för att förebygga ohälsa och olycksfall hos de äldre. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

18. Kvalitetsarbete i äldreomsorgen, punkt 10 (m)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Anne Marie Brodén (m) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:So201, 2003/04:So343 yrkande 42 och 2003/04:So418 yrkandena 7 och 8 och avslår motionerna 2003/04:So280, 2003/04:So341, 2003/04:So343 yrkande 41, 2003/04:So353 yrkandena 2–4 och 6, 2003/04:So394 yrkande 3, 2003/04:So443 yrkandena 1 och 2, 2003/04:So495 yrkande 1 i denna del, 2003/04:So502 yrkande 15, 2003/04:So572 yrkande 10, 2003/04:So573 yrkande 5, 2003/04:So591 yrkandena 7, 10 och 14 och 2003/04:So640 yrkandena 21 och 22.

Ställningstagande

Vi anser att kompetensen inom primärvården måste breddas för att bättre bemöta de äldres behov. Framför allt bör psykiatri och geriatrik tillföras primärvården. Inom den kommunala hälso- och sjukvården måste läkarmedverkan förstärkas och personalens kompetens breddas och fördjupas. Kommunerna bör få rätt att anställa läkare. Det finns också starka skäl att uppmuntra ett förebyggande hälsoarbete. Detta sker bäst nära människor på det lokala och regionala planet. Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

19. Kvalitetsarbete i äldreomsorgen, punkt 10 (fp)

av Gabriel Romanus (fp) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:So495 yrkande 1 i denna del, 2003/04:So502 yrkande 15 och 2003/04:So572 yrkande 10 och avslår motionerna 2003/04:So201, 2003/04:So280, 2003/04:So341, 2003/04:So343 yrkandena 41 och 42, 2003/04:So353 yrkandena 2–4 och 6,

2003/04:So394 yrkande 3, 2003/04:So418 yrkandena 7 och 8, 2003/04:So443 yrkandena 1 och 2, 2003/04:So573 yrkande 5, 2003/04:So591 yrkandena 7, 10 och 14 och 2003/04:So640 yrkandena 21 och 22.

Ställningstagande

Vi anser att organiseringen av behovsbedömningen och kartläggningen av äldres rehabiliteringsbehov måste förbättras. Ansvarsfördelningen mellan huvudmännen måste ses över när det gäller hemsjukvården och rehabiliteringen. Samverkansavtalen mellan landsting och kommuner har här central betydelse. Dessa samverkansavtal kan innehålla bestämmelser om gemensam vårdplanering och samfinansierad rehabilitering. Det är angeläget att det är behovet av rehabilitering som är avgörande för tid och omfattning av en rehabiliteringsinsats och inte födelseåret hos den som behöver rehabilitering. Regeringen bör noga följa frågan och vid behov återkomma med förslag.

Vården för äldre med psykiska sjukdomar behöver utvecklas. Det finns i dag en brist på psykogeriatriker som kan bedöma och diagnostisera äldre som lider av psykisk ohälsa. Det finns också brist på platser i lämpliga boendeformer för äldre med psykiatriska diagnoser. Vi anser att det krävs ett bredare samarbete mellan geriatrik, psykiatri och kommunal äldreomsorg för att de äldre skall få en värdig vård.

Vidare anser vi att staten inte bör ta över kvalitetsarbetet från kommunerna men komplettera och stödja detta arbete genom målinriktade stimulansbidrag.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

20. Kvalitetsarbete i äldreomsorgen, punkt 10 (kd)

av Chatrine Pålsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:So343 yrkande 41, 2003/04:So591 yrkandena 7, 10 och 14 och 2003/04:So640 yrkandena 21 och 22 och avslår motionerna 2003/04:So201, 2003/04:So280, 2003/04:So341, 2003/04:So343 yrkande 42, 2003/04:So353 yrkandena 2–4 och 6, 2003/04:So394 yrkande 3, 2003/04:So418 yrkandena 7 och 8, 2003/04:So443 yrkandena 1 och 2, 2003/04:So495 yrkande 1 i denna del, 2003/04:So502 yrkande 15, 2003/04:So572 yrkande 10 och 2003/04:So573 yrkande 5.

Ställningstagande

Regeringen bör låta göra en översyn av ansvarsfördelningen mellan kommuner och landsting beträffande hemsjukvård, rehabiliteringsinsatser och hjälpmedel.

Det finns ett behov av utökad samverkan mellan kommuner och landsting kring vårdkedjorna. Det finns ett särskilt behov av ökat samarbete när det gäller läkarinsatser inom det särskilda boendet. Varje äldreboende skall ha kontinuerlig läkarmedverkan i vården, helst en specialist på äldresjukdomar.

Det är också angeläget att beakta den psykosociala aspekten i äldrevården. Ett sätt kan vara att inrätta en seniormottagning där äldre kan få rådgivning, samtalsstöd och psykoterapi.

Jag anser att regeringen bör införa en trygghetsgaranti som står på tre pelare: en vårdgaranti som garanterar tillgänglighet, en värdighetsgaranti som garanterar ett värdigt bemötande och en boende- och hjälpmedelsgaranti där rätten till stöd och service ingår.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

21. Kvalitetsarbete i äldreomsorgen, punkt 10 (v)

av Ingrid Burman (v) och Gunilla Wahlén (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:So353 yrkandena 2–4 och 2003/04:So394 yrkande 3 och avslår motionerna 2003/04:So201, 2003/04:So280, 2003/04:So341, 2003/04:So343 yrkandena 41 och 42, 2003/04:So353 yrkande 6, 2003/04:So418 yrkandena 7 och 8, 2003/04:So443 yrkandena 1 och 2, 2003/04:So495 yrkande 1 i denna del, 2003/04:So502 yrkande 15, 2003/04:So572 yrkande 10, 2003/04:So573 yrkande 5, 2003/04:So591 yrkandena 7, 10 och 14 och 2003/04:So640 yrkandena 21 och 22.

Ställningstagande

Socialstyrelsen bör få i uppdrag att utveckla ett system för nationella data om brukartillfredsställelsen inom äldreomsorg motsvarande vad som finns inom hälso- och sjukvården.

Vidare behövs det en kartläggning på nationell nivå över personaltätheten och kompetensen inom äldreomsorgen med syfte att utgöra underlag för fastställande av en norm för äldreomsorgen. Socialstyrelsen bör ges också detta i uppdrag.

En självklar rättighet för de äldre är att ha möjlighet till social gemenskap, vistas ute, upprätthålla de vanor och intressen som den enskilde haft samt en trygk tillvaro utan stress och oro för om hjälp finns när behov uppstår. Vi anser att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att genomföra motsvarande kartläggning som genomförs i hemtjänsten inom de särskilda boendeformerna och därefter komma med förslag till åtgärder.

Det behövs en lägsta acceptabel norm i form av minimikrav för kvalitet och tydliggörande av kvalitetsindikatorer som inte bara omfattar hälso- och sjukvården utan också omvårdnad, service och sociala behov. Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att utforma minimikrav och kvalitetsindikatorer för äldreomsorgen.

Slutligen bör Socialstyrelsen också få i uppdrag att skyndsamt följa utvecklingen vad gäller omhändertagandet av äldre med omfattande omvårdnadsbehov.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

22. Kvalitetsarbete i äldreomsorgen, punkt 10 (c)

av Kenneth Johansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So343 yrkandena 41 och 42 och avslår motionerna 2003/04:So201, 2003/04:So280, 2003/04:So341, 2003/04:So353 yrkandena 2–4 och 6, 2003/04:So394 yrkande 3, 2003/04:So418 yrkandena 7 och 8, 2003/04:So443 yrkandena 1 och 2, 2003/04:So495 yrkande 1 i denna del, 2003/04:So502 yrkande 15, 2003/04:So572 yrkande 10, 2003/04:So573 yrkande 5, 2003/04:So591 yrkandena 7, 10 och 14 och 2003/04:So640 yrkandena 21 och 22.

Ställningstagande

Forfarande kvarstår en oklar ansvarsfördelning mellan kommuner och landsting beträffande hemsjukvård, rehabiliteringsinsatser och hjälpmedel. Regeringen behöver därför göra en översyn av dessa områden och återkomma med förslag till hur denna ansvarsfördelning bör göras.

Jag anser att det skall finns utrymme för lokala överenskommelser om huvudmannaskapet för primärvården. Även om tillhandahållandet av läkar-kompetens skall vara ett landstingsansvar bör det finnas möjlighet för kommuner som så önskar att få anställa läkare. Tillgång till medicinsk kompetens kan vara av stort värde för verksamhetsutvecklingen i kommunerna.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

23. Kvalitetsarbete i äldreomsorgen, punkt 10 (mp)

av Kerstin-Maria Stalin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:So353 yrkandena 2–4, 2003/04:So394 yrkande 3 och 2003/04:So573 yrkande 5 och avslår motionerna 2003/04:So201, 2003/04:So280, 2003/04:So341, 2003/04:So343 yrkandena 41 och 42, 2003/04:So353 yrkande 6, 2003/04:So418 yrkandena 7 och 8, 2003/04:So443 yrkandena 1 och 2, 2003/04:So495 yrkande 1 i denna del, 2003/04:So502 yrkande 15, 2003/04:So572 yrkande 10, 2003/04:So591 yrkandena 7, 10 och 14 och 2003/04:So640 yrkandena 21 och 22.

Ställningstagande

Dagens vårdorganisation är inte anpassad till att ta hand om de komplexa medicinska problem som äldre kan lida av. Att inrätta äldrevårdscentraler skulle kunna vara ett sätt att bättre tillgodose de äldres behov. Detta bör övervägas.

Vidare bör Socialstyrelsen få i uppdrag att utveckla ett system för nationella data om brukartillfredsställelsen inom äldreomsorg motsvarande vad som finns inom hälso- och sjukvården.

Jag anser också att det behövs en kartläggning på nationell nivå över personaltätheten och kompetensen inom äldreomsorgen med syfte att utgöra underlag för fastställande av en norm för äldreomsorgen. Socialstyrelsen bör ges också detta i uppdrag.

En självklar rättighet för de äldre är att ha möjlighet till social gemenskap, vistas ute, upprätthålla de vanor och intressen som den enskilde haft samt en trygk tillvaro utan stress och oro för om hjälp finns när behov uppstår. Socialstyrelsen bör få i uppdrag att genomföra motsvarande kartläggning som genomförs i hemtjänsten inom de särskilda boendeformerna och därefter komma med förslag till åtgärder.

Slutligen bör Socialstyrelsen även få i uppdrag att skyndsamt följa utvecklingen vad gäller omhändertagandet av äldre med omfattande omvårdnadsbehov.

Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

24. Demensvård, punkt 11 (kd)

av Chatrine Pålsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:So267 och 2003/04:So591 yrkande 8.

Ställningstagande

Jag anser att det skall finnas specialiserad vård och särskilda gruppboenden för dementa. Krav måste ställas på kvalificerade demensutredningar som underlag för beslut om vårdinsatser. Det är också angeläget att det finns särskilda vårdprogram för demenssjuka som klarlägger hela vårdkedjan. Ökade resurser skulle ge kommunerna bättre förutsättningar att åtgärda den diskriminering av demenssjuka som nu förekommer. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

25. Förstärkt tillsyn, punkt 12 (m)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Anne Marie Brodén (m) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:So203 och 2003/04:So418 yrkande 10 och avslår motionerna 2003/04:So275 yrkande 1, 2003/04:So495 yrkandena 1 i denna del och 2, 2003/04:So521, 2003/04:So591 yrkandena 3 och 15 och 2003/04:So629.

Ställningstagande

Den som står för vården och omsorgen skall inte samtidigt utöva tillsynen över sin egen verksamhet. Vi anser därför att en statlig oberoende tillsynsmyndighet på hälso- och sjukvårdsområdet bör inrättas. Denna bör även ansvara för tillsynen av äldre- och handikappomsorgen. Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

26. Förstärkt tillsyn, punkt 12 (fp)

av Gabriel Romanus (fp) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So495 yrkandena 1 i denna del och 2 och avslår motionerna 2003/04:So203, 2003/04:So275 yrkande 1, 2003/04:So418 yrkande 10, 2003/04:So521, 2003/04:So591 yrkandena 3 och 15 och 2003/04:So629.

Ställningstagande

Vi anser att tyngdpunkten i kvalitetsarbetet och tillsynen skall ligga lokalt, med äldreombudsmän, omsorgsgarantier och äldreomsorgscentrum. Vad gäller tillsynen talar mycket för att den i dag inte är till alla delar rätt prioriterad. Små utsatta grupper som har svårt att göra sig hörda och som inte företräds av några starka organisationer får sällan uppmärksamhet även om vården inom deras område ibland fungerar illa. Vi anser att organisation, prioriteringar och arbetsformer i nuvarande tillsynsverksamhet kan ifrågasättas och bör utredas. Det bör ske förutsättningslöst vad organisationsfrågorna beträffar. Inriktningen måste vara att tillsynen skall riktas mest mot de områden där risken annars är störst att människor får illa och att verksamhet fungerar dåligt. Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

27. Förstärkt tillsyn, punkt 12 (kd)

av Chatrine Pålsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So591 yrkandena 3 och 15 och avslår motionerna 2003/04:So203, 2003/04:So275 yrkande 1, 2003/04:So418 yrkande 10, 2003/04:So495 yrkandena 1 i denna del och 2, 2003/04:So521 och 2003/04:So629.

Ställningstagande

Jag anser att en äldreombudsman bör tillsättas. Denna skulle kunna verka för förbättringar och ta initiativ till egna utredningar och lämna förslag till åtgärder. Vidare anser jag att tillsynen över äldreomsorgen bör skötas av samma myndighet som sköter tillsynen över annan hälso- och sjukvård, dvs. Socialstyrelsen. Patientnämndernas ansvarsområde bör vidgas så att alla sociala tjänster till äldre människor ryms inom verksamheten. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

28. Förstärkt tillsyn, punkt 12 (v)

av Ingrid Burman (v) och Gunilla Wahlén (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So275 yrkande 1 och avslår motionerna 2003/04:So203, 2003/04:So418 yrkande 10, 2003/04:So495 yrkandena 1 i denna del och 2, 2003/04:So521, 2003/04:So591 yrkandena 3 och 15 och 2003/04:So629.

Ställningstagande

Länsstyrelserna har 2002 fått medel för att inrätta s.k. äldreskyddsombud. Därutöver har Socialstyrelsen och länsstyrelserna ett övergripande tillsynsansvar. En del kommuner har också inrättat äldreombudsmän och handikappombudsmän. Utvecklingen av tillsynen inom området är bra, men det finns en risk att tillsynen inte samordnas och att rapporterna inte förankras i de verksamheter där tillsynen utförs. Vi anser att det är viktigt för en effektiv tillsyn att den är samordnad mellan de olika aktörerna och väl förankrad i verksamheterna. Regeringen bör därför föreslå en översyn av formerna för tillsyn samt ge förslag till samordning. Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

29. Medicinskt ansvarig sjuksköterska, punkt 13 (v)

av Ingrid Burman (v) och Gunilla Wahlén (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So275 yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser att MAS (medicinskt ansvarig sjuksköterska) roll i kommunerna bör förstärkas. Socialstyrelsen bör få i uppdrag att se över MAS organisatoriska tillhörighet och om resultatet föranleder det bör lagstiftningen ändras i syfte att stärka MAS oberoende ställning. Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

30. Uppföljning av besluten om särskilt boende, punkt 14 (v)

av Ingrid Burman (v) och Gunilla Wahlén (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So353 yrkande 1.

Ställningstagande

Kraven för att bli beviljad särskilt boende är i dag så höga att de äldre som har måttliga fysiska behov och där otryggheten dominerar inte beviljas plats på särskilt äldreboende. Vi anser att den förebyggande aspekten och den enskildes upplevelse av otrygghet inte i tillräcklig grad uppmärksammas. Socialstyrelsen bör därför ges i uppdrag att följa upp besluten om särskilt boende nationellt. Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

31. Ny lag för äldreomsorgen, punkt 15 (m)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Anne Marie Brodén (m) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So418 yrkande 11.

Ställningstagande

Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) och socialtjänstlagen (2001:453) är de lagar som Socialstyrelsen och länsstyrelserna var för sig har att utöva tillsyn utifrån. Lagarna bygger på delvis olika principer. Detta komplicerar situationen inom vård och omsorg. Det handlar om skillnader inom områden som dokumentation, sekretess och rättssäkerhet. Vi anser att en översyn av lagarna bör göras i syfte att sammanföra dem. Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

32. Demensombudsman, punkt 16 (kd)

av Chatrine Pålsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So346.

Ställningstagande

Jag anser att det behövs en demensombudsman för att bevaka de dementas rättigheter. Demensombudsmannen skall vara talesman för de dementa och verka för att brister i lagar och förordningar uppmärksammas. Demensom-

budsmannen skall medvetandegöra de dolda missförhållanden som en del dementa lever med, som exempelvis fysisk och psykisk misshandel. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

33. Lex Sarah, punkt 17 (v)

av Ingrid Burman (v) och Gunilla Wahlén (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So353 yrkande 10 och avslår motion 2003/04:So338 yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Vänsterpartiet har försökt vinna gehör för de problem som drabbar både äldre och vårdpersonal genom att personalen i enlighet med 14 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453) har att anmäla missförhållanden till den ansvarige för verksamheten. För att minska denna problematik föreslår vi att de äldre-skyddsombud som inrättats på länsstyrelserna och som skall vara fristående och verka utifrån ett brukarperspektiv ges i uppdrag att hantera anmälningar enligt ”lex Sarah”. Detta skulle innebära att det är en utomstående handläggare som är ansvarig för att utreda anmälan. Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

34. Lex Sarah, punkt 17 (mp)

av Kerstin-Maria Stalin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So338 yrkandena 1–3 och avslår motion 2003/04:So353 yrkande 10.

Ställningstagande

Jag anser att en utredning bör tillsättas för att utreda konsekvenserna, både för vården och för de anställda, av att anställda följer sin lagstadgade skyldighet och anmäler missförhållanden inom omsorgen av äldre och funktionshindrade. Utredningen bör också komma med förslag dels om skydd för anställda som gör anmälan enligt lex Sarah, dels om lämplig myndighet som bör ges i

uppgift att kontinuerligt följa upp hur det gått för anställda som gjort lex Sarah-anmälan. Vad jag nu anført bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

35. Värn för äldre, punkt 18 (fp, mp)

av Gabriel Romanus (fp), Kerstin-Maria Stalin (mp) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:So405 yrkandena 1 och 3 och 2003/04:So573 yrkande 4.

Ställningstagande

Vi anser att det bör inrättas en rådgivande resurs för äldre som utsatts för våld. Kommunerna måste inom ramen för den nationella handlingsplanen för äldrepolitiken åläggas att prioritera förebyggande insatser och vård, stöd och rehabilitering av äldre brottsoffer. I Norge har man inrättat ett resurscentrum, Värn för äldre, som fungerar rådgivande för äldre som utsatts för våld. Enskilda kan ringa eller göra ett personligt besök vid detta värn. Det finns ett behov av att införa en svensk motsvarighet. Vad vi nu anført bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

36. Ställföreträdarfrågan, punkt 19 (m, fp, kd, c)

av Chatrine Pålsson (kd), Cristina Husmark Pehrsson (m), Gabriel Romanus (fp), Kenneth Johansson (c), Anne Marie Brodén (m), Magdalena Andersson (m) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So418 yrkande 13.

Ställningstagande

Enligt svensk lag får ingen ges vård och behandling mot sin vilja. Patienter med nedsatt beslutskompetens riskerar därmed att bli under- men också överbehandlade. Personalen som inte har stöd i grundlagen för sina insatser lever, liksom patienterna, i ett laglöst tillstånd. Vi anser att det nu krävs snara åtgärder. Vad vi nu anført bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

37. Fysiska begränsningsåtgärder, punkt 20 (v, mp)

av Ingrid Burman (v), Kerstin-Maria Stalin (mp) och Gunilla Wahlén (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So353 yrkande 11.

Ställningstagande

Regeringen har tillsatt två olika utredningar som på olika sätt fått i uppdrag att belysa frågor om bl.a. företrädarrollen och vård och behandling. Vad som inte tycks beredas är användandet av fysiska begränsningsåtgärder såsom bälten, skyddsselar och brickbord, vilka i dag endast regleras i förordning. Vi anser att regeringen bör ta initiativ till lagstiftning för användandet av begränsningsåtgärder inom äldreomsorgen. Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

38. Personalförsörjningen, punkt 21 (m)

av Cristina Husmark Pehrsson (m), Anne Marie Brodén (m) och Magdalena Andersson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So418 yrkande 12 och avslår motionerna 2003/04:So428 yrkande 9, 2003/04:So549 och 2003/04:So572 yrkande 9.

Ställningstagande

Vi anser att det genom att låta personalen ta ett större ansvar för verksamheten genom alternativa driftsformer och kooperativ blir lättare att rekrytera och behålla vårdpersonal. Genom alternativa driftsformer tillmötesgå också personalens önskemål om ett varierat arbetssätt. Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

39. Personalförsörjningen, punkt 21 (kd, c)

av Chatrine Pålsson (kd) och Kenneth Johansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So428 yrkande 9 och avslår motionerna 2003/04:So418 yrkande 12, 2003/04:So549 och 2003/04:So572 yrkande 9.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen bör ges i uppdrag att tillsammans med berörda parter presentera ett åtgärdsprogram för att långsiktigt säkra personalförsörjningen inom vården och omsorgen om äldre. Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

40. Personalförsörjningen, punkt 21 (fp)

av Gabriel Romanus (fp) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So572 yrkande 9 och avslår motionerna 2003/04:So418 yrkande 12, 2003/04:So428 yrkande 9 och 2003/04:So549.

Ställningstagande

Att rekrytera till äldrevården går i längden bara om man i grunden förändrar yrkets villkor. Vården behöver en mer småskalig, mindre hierarkisk, arbetssituation. Detta förändrar yrket och stärker dess status – genom mer inflytande över egen arbetssituation i små enheter, bättre utrymme för individuella lösningar av arbetstid och schema och ambitiös vidareutbildning och kompetensutveckling. Vårdanställda bör ha mer än en arbetsgivare att välja på. Därför behövs det fler alternativ och avknoppningar och mer decentralisering. Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

41. Personalförsörjningen, punkt 21 (mp)

av Kerstin-Maria Stalin (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So549 och avslår motionerna 2003/04:So418 yrkande 12, 2003/04:So428 yrkande 9 och 2003/04:So572 yrkande 9.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör verka för att kraftfulla åtgärder vidtas för att klara det framtida personalbehovet inom vården och omsorgen. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

42. Fortbildning för biståndsbedömare, punkt 22 (kd)

av Chatrine Pålsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So591 yrkande 13.

Ställningstagande

Många äldre förvägras ett särskilt boende trots att vårdbehov finns. Detta beror bl.a. på att medicinsk kompetens inte alltid ingår i biståndsbedömningen. Ett minimikrav är att såväl medicinsk kompetens som annan nödvändig kompetens skall ingå i biståndsbedömningen. Jag anser att regeringen bör presentera en för ändamålet avpassad utbildning för biståndsbedömare. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

43. Viss hemtjänst utan biståndsprövning, punkt 23 (fp)

av Gabriel Romanus (fp) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So572 yrkande 3 och avslår motion 2003/04:So428 yrkande 6.

Ställningstagande

Vi anser att försök bör genomföras under i första hand tre år med en utvidgad hemtjänst för alla som är 80 år eller äldre. Dessa äldre bör få rätt till fyra timmars hemtjänst i månaden utan biståndsprövning till ett pris som motsvarar cirka en tredjedel av kostnaden (omkring 75 kr). Regeringen bör överlägga med Svenska Kommunförbundet om formerna för ett sådant försök. Bland annat kan det behöva undersökas om en viss lagändring först behöver göras för att inte försöket skall hindras av en tolkning som förekommit av den s.k. likställighetsprincipen i kommunallagen. Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

44. Viss hemtjänst utan biståndsprövning, punkt 23 (c)

av Kenneth Johansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So428 yrkande 6 och avslår motion 2003/04:So572 yrkande 3.

Ställningstagande

Jag anser att ett system med hemservicecheckar för pensionärshushåll bör införas. Systemet med hemservicecheckar skall omfatta alla pensionärshushåll, såväl förtids- som folkpensionärer, och skall gälla för alla normalt förekommande tjänster i hemmet. Det som redan förekommer inom den behovsprövade hemtjänsten skall inte ingå i detta system. Vad jag nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

45. Avdragsrätt för hushållsnära tjänster, punkt 24 (m, fp, kd, c)

av Chatrine Pålsson (kd), Cristina Husmark Pehrsson (m), Gabriel Romanus (fp), Kenneth Johansson (c), Anne Marie Brodén (m), Magdalena Andersson (m) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:So591 yrkande 16.

Ställningstagande

Det stora servicebehov som många äldre har måste tillgodoses i andra former och av andra utförare än den kommunala hemtjänsten. En skattereduktion på 50 % för privata hushålls köp av tjänster i det egna hemmet bör därför införas. Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

46. Vistelsekommunens ansvar, punkt 25 (m, fp, kd, c)

av Chatrine Pålsson (kd), Cristina Husmark Pehrsson (m), Gabriel Romanus (fp), Kenneth Johansson (c), Anne Marie Brodén (m), Magdalena Andersson (m) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2002/03:So284, 2002/03:So302, 2002/03:So381, 2002/03:N397 yrkande 8, 2003/04:So228, 2003/04:So261, 2003/04:So281, 2003/04:So388, 2003/04:So566 och 2003/04:So612.

Ställningstagande

Vi anser att det behövs en översyn av bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453) angående vistelsekommunens ansvar för hemtjänst. Hjälpbehövande som har rätt till hemtjänst måste få hjälp oavsett om de vistas i hemkommunen eller i fritidskommunen. Men fritidskommunen måste också få ersättning för den tjänst som den utför. Dagens situation där kommuner får en merkostnad för tillresandes vårdbehov av t.ex. hemtjänst är oacceptabelt, och ett rättvist system måste arbetas fram för att komma till rätta med detta problem. Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

47. Avgifter inom äldreomsorgen, punkt 26 (m, fp, kd, c)

av Chatrine Pålsson (kd), Cristina Husmark Pehrsson (m), Gabriel Romanus (fp), Kenneth Johansson (c), Anne Marie Brodén (m), Magdalena Andersson (m) och Marita Aronson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:So350, 2003/04:So418 yrkande 16 och 2003/04:So428 yrkande 4, bifaller delvis motionerna 2003/04:So353 yrkande 7, 2003/04:So591 yrkande 5, 2003/04:So596 och 2003/04:So597 och avslår motion 2003/04:So358.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen snarast bör utvärdera konsekvenserna av den nu införda maxtaxereformen. Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Särskilda yttranden

1. **Kvalitetsarbete i äldreomsorgen, punkt 10 (v)**

Ingrid Burman (v) och Gunilla Wahlén (v) anför:

Ett stort problem inom äldreomsorgen är bristen på läkartimmar vid de särskilda boendena liksom bristen på läkare med geriatrisk kompetens. Vi konstaterar emellertid att den särskilde utredare som har i uppdrag att genomföra en översyn av vård och omsorg för äldre drygt tio år efter ädelreformerna har i uppdrag att lägga särskild vikt bl.a. vid integreringen av primärvårdens läkarresurser i kommunernas vård och omsorg. Utredaren skall snart redovisa resultatet av sitt arbete. Vi avser att noga följa frågan.

2. **Andra motionsyrkanden, punkt 28 (mp)**

Kerstin-Maria Stalin (mp) anför:

I anledning av motion So573 yrkandena 2, 3 och 8 vill jag framhålla betydelsen av friskvård och förebyggande verksamhet. Jag anser att det behövs rådgivning och stöd till äldre i dessa frågor. Jag anser också att frivilligarbetet bör utvecklas för att ge meningsfullt innehåll i livet för de människor som söker fortsatta uppdrag efter avslutat yrkesliv. Då detta i huvudsak är ett kommunalt ansvar avstår jag dock från att reservera mig. Jag avser emellertid att noga följa utvecklingen på området.

Vidare anser jag att det är angeläget att stimulera utvecklingen av mer lättillgänglig och hanterbar vardagsteknik.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2002

2002/03:So284 av Åsa Torstensson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om översyn av socialtjänstlagen.

2002/03:So302 av Rosita Runegrund (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vård i vistelsekommun.

2002/03:So381 av Catharina Bråkenhielm m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hemtjänst och hemsjukvård.

2002/03:N397 av Martin Andreasson m.fl. (fp):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över vistelsebegreppet i socialtjänstlagen vad gäller vilken kommun som skall betala för hemtjänst m.m. på semesterorterna.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2003

2003/04:K417 av Tobias Krantz m.fl. (fp):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om äldreomsorg på minoritetsspråk.

2003/04:Fö240 av Lars Ångström (mp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att inrätta en äldresäkerhetsdelegation, motsvarande Barnsäkerhetsdelegationen, och att Socialstyrelsen och Räddningsverket ingår i denna.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att regeringen bör arbeta fram en nationell strategi avseende äldres säkerhet, som också inkluderar äldreskyddsombuden.

2003/04:Sf402 av Sven Brus m.fl. (kd):

27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om äldre invandrare i det svenska samhället.

2003/04:So201 av Rolf Gunnarsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökat stöd till de äldre genom en satsning på primärvården och på mera läkartid inom den kommunala äldreomsorgen.

2003/04:So203 av Rolf Gunnarsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillsyn av äldrevården.

2003/04:So205 av Inger René (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att personalen inom äldreomsorgen får kompetensutveckling i näringslära och kosthållning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det i utbildningarna till personalen inom äldreomsorgen ges adekvata kunskaper i näringslära och kosthållning.

2003/04:So228 av Lars-Ivar Ericson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hemtjänst för sommarboende och ersättning för denna.

2003/04:So261 av Rigmor Stenmark (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av bestämmelserna för hemtjänstavgift.

2003/04:So265 av Sven Brus (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av fler vårdplatser inom kommunernas särskilda boendeformer för äldre.

2003/04:So267 av Sven Brus (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om diskriminering av de demenssjuka inom vården.

2003/04:So275 av Ingrid Burman m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av tillsynen inom vård och omsorg.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en förstärkning av MAS roll i kommunerna.

2003/04:So280 av Helene Petersson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bättre samverkan mellan kommunernas äldreomsorg och landstingens vårdinrättningar.

2003/04:So281 av Agneta Ringman (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hemkommunens ekonomiska ansvar för äldre som vistas stadigvarande på annan ort under en viss tid.

2003/04:So289 av Luciano Astudillo (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att uppmärksamma Kommunförbundet och Invandrarverket på behovet att stödja kommuner så att de tar fram informationsmaterial på olika språk.

2003/04:So294 av Berit Jóhannesson m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en nationell strategi för äldres säkerhet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillsättandet av en äldresäkerhetsdelegation.

2003/04:So295 av Heli Berg (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en försöksverksamhet för finsktalande inom äldrevården i Olofström.

2003/04:So338 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att en utredning behöver tillsättas för att utreda konsekvenserna, både för vården och för de anställda, av att anställda följer sin lagstadgade skyldighet och anmäler missförhållanden inom omsorgen av äldre och funktionshindrade.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att ovan nämnda utredning även bör komma med förslag om skydd för anställda som gör anmälan enligt lex Sarah.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att lämplig myndighet bör ges i uppgift att kontinuerligt följa upp hur det gått för anställda som gjort lex Sarah-anmälan.

2003/04:So341 av Else-Marie Lindgren (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för att kommunerna får möjlighet att anställa läkare.

2003/04:So343 av Maud Olofsson m.fl. (c):

41. Riksdagen begär att regeringen låter göra en översyn av ansvarsfördelningen mellan kommuner och landsting beträffande hemsjukvård, rehabiliteringsinsatser och hjälpmedel.
42. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kommunerna bör få anställa läkare.

2003/04:So346 av Rosita Runegrund och Ingemar Vänerlöv (båda kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om instiftande av en demensombudsman.

2003/04:So350 av Birgitta Carlsson och Viviann Gerdin (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utvärdera konsekvenserna av införandet av maxtaxan för äldre så att den ger alla pensionärer rättvisa villkor.

2003/04:So353 av Ulla Hoffmann m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om uppföljning av besluten till särskilda boendeformer.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nationella data över brukartillfredsställelse.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kartläggning inom äldreomsorgen med syfte att fastställa en nationell norm.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en kartläggning över sysselsättning och stimulans inom äldreomsorgen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om äldres ökade möjligheter att styra över innehåll och utformning av beviljade insatser.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om minimikrav och kvalitetsindikatorer.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder av brister i maxtaxan inom äldreomsorgen.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om riktlinjer för kosten inom äldreomsorgen.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om uppföljning av äldre invandrades och äldre tillhörande de nationella minoriteternas situation.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lagen om anmälningsskyldighet.

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rättssäkerhet för dementa avseende fysiska begränsningsåtgärder.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om anhörigstöd.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om uppföljning av anhöriginsatser.

2003/04:So358 av Lennart Axelsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en konsekvensanalys av kommunernas ekonomiska kompen- sation vid införandet av maxtaxan inom äldreomsorgen.

2003/04:So388 av Christer Skoog m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att införa en interkommunal ersättning för hemtjänst vid bo- ende i fritidshus.

2003/04:So394 av Ulla Hoffmann m.fl. (v):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om omhändertagandet av äldre med omfattande omvårdnads- behov.

2003/04:So400 av Elina Linna m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en handlingsplan för äldreomsorg på finska.

2003/04:So405 av Cecilia Wikström (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att inrätta en rådgivande resurs för äldre som utsatts för våld.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kommunerna åläggs att prioritera brottsförebyggande insatser, vård, stöd och rehabilitering av äldre brottsoffer.

2003/04:So418 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om brister inom äldreomsorgen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i lag garantera äldres val av vårdgivare i hela landet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om reformer för valfrihet, alternativ och kvalitet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en nationellt samordnad äldrepeng.

5. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning för att säkerställa äldreomsorgens långsiktiga finansiering i enlighet med vad som anförs i motionen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stärka primärvården.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hälsa och välbefinnande.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en förstärkt och oberoende tillsynsmyndighet.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en sammanslagning av hälso- och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen för en säkrare och god äldreomsorg.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om personalförsörjning.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ställföreträdarfrågan.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommunalt domstolstrots.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att skyndsamt följa upp effekterna av avgiftsreformen inom äldre- och handikappomsorgen.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om anhörigas och närståendes situation.

2003/04:So428 av Kenneth Johansson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förstärka målen för äldrepolitiken till ett mer individbaserat förhållningssätt.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utveckla former för ökad delaktighet för de äldre.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att vidta åtgärder för att förhindra åldersdiskriminering.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att snarast utvärdera konsekvenserna av den nu införda maxtaxereformen.
5. Riksdagen begär att regeringen tar fram ett program för att förebygga ohälsa och olycksfall hos de äldre.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning av ett system med hemservicecheckar.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en strategi för att stimulera ett bra samarbete mellan anhörigvård och den offentliga vården och omsorgen.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förslag på hur volontärer kan bli verksamma inom skola, vård och omsorg.

9. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ett åtgärdsprogram för att långsiktigt säkra personalförsörjningen inom äldreomsorg och omsorg.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om anpassning av äldreomsorgen för människor med utländsk bakgrund.

2003/04:So443 av Mikael Oscarsson (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att göra en utvärdering av ädelreformen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att göra en översyn av den geriatriska vården.

2003/04:So477 av Torkild Strandberg och Christer Nylander (båda fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utarbeta ett lagförslag som säkerställer att även äldre människor får fatta livets viktiga beslut om t.ex. boende, mat och rekreation själva.

2003/04:So495 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ansvarsfördelningen mellan stat och kommun vad gäller kvalitetsarbete i äldreomsorgen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utredning av organisation och prioriteringar inom tillsynsverksamhet på det sociala området.

2003/04:So502 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs beträffande äldrepsykiatri.

2003/04:So505 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om överläggningar med Kommun- och Landstingsförbunden om former för utökad stöd till dem som vårdar närstående.

2003/04:So508 av Christer Winbäck (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hemspråksvård för äldre.

2003/04:So520 av Börje Vestlund m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om äldre homo- och bisexuellas särskilda behov i äldresomsorgen samt om ett tillägg i analysen med sexualitet jämte etnicitet, funktionshinder och genus.

2003/04:So521 av Inger Nordlander och Eva Arvidsson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utse ett av de elva i dag existerande äldreskyddsombuden till nationell äldresamordnare.

2003/04:So544 av Per Erik Granström m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av vårdgivarval inom äldreomsorgen.

2003/04:So549 av Göte Wahlström och Christina Nenes (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kraftfulla åtgärder för att klara framtida personalrekrutering till vård- och omsorgsarbete.

2003/04:So566 av Ingvar Svensson och Rosita Runegrund (båda kd):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag för att mildra kostnadseffekterna av socialtjänstlagens vistelsebegrepp vad gäller hemtjänst för de kommuner som har hög andel fritidsboende med hemvist i annan kommun.

2003/04:So572 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp):

2. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till sådan ändring av socialtjänstlagen att valfrihetsprincipen skrivs in i denna lag såvitt avser hemtjänst och särskilt boende för äldre.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nationellt försök med viss icke behovsprövad hemtjänst för personer som är 80 år och äldre.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utvecklings- och kvalitetsarbete inom äldreomsorgen även skall inriktas på kunskaper i finska och andra minoritets- och invandrarspråk.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om äldrevårdens personalförsörjning.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om äldres rehabilitering.

2003/04:So573 av Kerstin-Maria Stalin och Helena Hillar Rosenqvist (båda mp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om friskvård och förebyggande verksamhet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utveckling av mer lättillgänglig och hanterbar vardagsteknik, och möjlig märkning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ”vårn för äldre”.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om äldreomsorgscentraler.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om varierade boendeformer för äldre.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om avlastning, stöd och utbildning till närstående.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om frivilligarbete.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om befolkningsutvecklingen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inventering för att klara beredskapen inför den demografiska omställningen.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kunskapen om åldrandet behöver bli bättre inom i stort sett samtliga samhällssektorer.

2003/04:So591 av Alf Svensson m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en medveten strategi för att möta det demografiskt förändrade samhällets nya behov.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att genom aktiva åtgärder och attitydpåverkan stärka de äldres delaktighet och inflytande i samhället.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en äldreombudsman.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att diskriminering på grund av ålder skall vara förbjuden.
5. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till riktlinjer för tillämpning av maxtaxan i äldreomsorgen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om beaktande av den psykosociala aspekten i äldreomsorgen.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av specialiserad demensvård och kvalificerade demensutredningar.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av utökad samverkan mellan kommuner och landsting kring vårdkedjorna.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör presentera en för ändamålet anpassad utbildning för biståndsbedömare.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en trygghetsgaranti.

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tillsynsmyndighet i äldreomsorgen.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av nya former för service till äldre.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att beakta de äldre invandrarnas speciella förhållande i äldreomsorgen.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stimulera nya former för äldreboenden.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stärka den enskildes möjligheter att välja utförare av vård, omsorg och service.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att beakta de äldres speciella behov av närhet till samhällets service.

2003/04:So596 av Louise Malmström (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att överväga en översyn av socialtjänstlagen i den del som gäller vuxna som bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden men inte likställs med gifta par vid bestämmelser om avgifter inom äldre- och handikappomsorgen.

2003/04:So597 av Louise Malmström (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att överväga att utforma förändringarna i socialtjänstlagen så att jämkning av kostavgifter sker i landets samtliga kommuner.

2003/04:So600 av Paavo Vallius och Raimo Pärssinen (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om äldreomsorg för den finsktalande minoritetsgruppen.

2003/04:So602 av Paavo Vallius och Raimo Pärssinen (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om organisationen Sverigefinska Pensionärers möjlighet till inflytande och stöd i samhällslivet.

2003/04:So612 av Catharina Bråkenhielm m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om vikten av att se över de i motionen anförda problemen.

2003/04:So621 av Göran Norlander och Susanne Eberstein (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om terapi och sysselsättning för äldre.

2003/04:So629 av Inger Nordlander m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om samordning av äldrevården.

2003/04:So640 av Alf Svensson m.fl. (kd):

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en värdighetsgaranti.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om läkarmedverkan på varje äldreboende och sjukhem.

2003/04:So641 av Rosita Runegrund m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av hälsoekonomiska studier och forskning kring anhängigvårdarens hälsotillstånd.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av forskning kring anhängigvården.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nationellt resurscenter för anhängigstöd.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att behovet av att verka för att kunskap om anhängigvårdarens situation blir en viktig del i alla utbildningar inom vården och den sociala sektorn.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om anhängigställning.
8. Riksdagen beslutar om ändring av socialtjänstlagen 5 kap. 10 § enligt följande lydelse: "Socialnämnden skall genom stöd och avlösning underlätta för dem som vårdar närstående som är långvarigt sjuka eller äldre eller som har funktionshinder."

2003/04:A371 av Alf Svensson m.fl. (kd):

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att uppvärdera hemarbete och anhängigvård.